בע"ה

גליון לי | י-ט"ז כסלו

לְשַׁקֵּד

עַל דַּלְתֵי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת וַיִּשְׁלַח תשפ"ו

נ"ך: ירמיה פרק נ"ב; יחזקאל א'-ו'

משנה: מסכת עבודה־זרה פ"ד

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומבֹרך לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

בעקבות התחדשות הגליון - אנו שמחים בכל המנויים, ומוזמנים להוסיף, בכמות ובאיכות!

אנחנו בדרך בע"ה לחדש את הגליון ולהוסיף לו הוספות חשובות (כמו חת"ת, חסידות לחומש ולנ"ך ועוד) ובתור צעד ראשון, בחוברות לחדש כסלו נוספו לוחות הילולא דצדיקיא לכל שבוע, וסיפור חסידי על אחד מהם. השבוע זכינו להוסיף ווארטים מהרב (מעטו של הרה"ח יוסי שי' פלאי) על מספר פרקים. מוזמנים לפנות אלינו להזמנות...

השבוע, ביום ראשון אנו זוכים לסיים את ספר ירמיה, ומיד ביום שני להתחיל את ספר יחזקאל. במשנה נלמד את פרק ד' במסכת עבודה זרה (יצויין, שזכינו השבוע בהשגחה פרטית לעיצוב העתידי של פרק המשנה השבועי [או לפחות דומה לו...]) - והשיעור שהובא הפעם מדבר גם הוא על עבודה זרה, אך כמובן מצד שונה לגמרי.

אנו נמצאים כבר עמוק בחודש החגים החסידי, והובא כאן שיעור ברמ"ח אותיות למשפיע ר' גרונם אסתרמן, המסביר את דברי אדמו"ר הזקן בתניא שהדרך להתגבר על הנפש הבהמית בסור מרע ועשה טוב הקרובה מאוד לכל אחד, היא להזכר במסירות נפשו שלא לעבוד עבודה זרה בשום אופן. בשיעור הרב מסביר על פי הביאור של ר' גרונם יסודות יסודיים ביותר בתורת חב"ד ואדמו"ר הזקן, שלהתגלותה זכינו בחודש זה.

בברכת לימוד פורה וחודש הגאולה שמח ומבורך

המערכת.

***

לקבלת העלון מדי שבוע באימייל, לתרומות, הערות והארות - noameg23@gmail.com

טבלת הלִמוד לחדש כסלו

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת קדש
כ"ה חשון ירמיה ל"ח	**כ"ו חשון** ירמיה ל"ט	**כ"ז חשון** ירמיה מ'	**כ"ח חשון** **יום הח"ו** יום הולדת 81 **ירמיה מ"א**	**כ"ט חשון** ירמיה מ"ב	**א' כסלו** **חג הגאולה** ירמיה מ"ג	**ב' כסלו** **תולדות** ירמיה מ"ד ע"ז פ"ב
ג' כסלו ירמיה מ"ה	**ד' כסלו** ירמיה מ"ו	**ה' כסלו** ירמיה מ"ז	**ו' כסלו** ירמיה מ"ח	**ז' כסלו** ירמיה מ"ט	**ח' כסלו** ירמיה נ'	**ט' כסלו ויצא** יומולדת-הילולת אדמו"ר האמצעי ירמיה נ"א ע"ז פ"ג
י' כסלו **חג הגאולה** ירמיה נ"ב	**י"א כסלו** יחזקאל א'	**י"ב כסלו** יחזקאל ב'	**י"ג כסלו** יחזקאל ג'	**י"ד כסלו** חתונת הרבי יחזקאל ד'	**ט"ו כסלו** יחזקאל ה'	**ט"ז כסלו** **וישלח** יחזקאל ו' ע"ז פ"ד
י"ז כסלו יחזקאל ז'	**י"ח כסלו** יחזקאל ח'	**י"ט כסלו** חג החגים יחזקאל ט'	**כ' כסלו** יחזקאל י'	**כ"א כסלו** יחזקאל י"א	**כ"ב כסלו** יחזקאל י"ב	**כ"ג כסלו** **וישב** ע"ז פ"ה יחזקאל י"ג
כ"ד כסלו יחזקאל י"ד	**כ"ה כסלו** **נר ראשון** יחזקאל ט"ו	**כ"ו כסלו** **נר שני** יחזקאל ט"ז	**כ"ז כסלו** **נר שלישי** יחזקאל י"ז	**כ"ח כסלו** **נר רביעי** יחזקאל י"ח	**כ"ט כסלו** **נר חמישי** יחזקאל י"ט	**ל' כסלו** **נר שישי** **מקץ** אבות פ"א יחזקאל כ'

נ"ך יומי - יום ראשון, י' כסלו

חג הגאולה

ירמיה פרק נ"ב

(א) בֶּן עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה׀ צִדְקִיָּהוּ בְמָלְכֹו וְאַחַת עֶשְׂרֵה׀ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ (חמיטל) חֲמוּטַל בַּת יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה: (ב) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי הוי' כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָקִים: (ג) כִּי | עַל אַף הוי' הָיְתָה׀ בִּירוּשָׁלִַם וִיהוּדָה עַד הִשְׁלִיכֹו אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל:

כי על אף ה' היתה. היא גרמה לו מרד צדקיהו במלך בבל שהוא תחלת החורבן:

(ד) וַיְהִי בַשָּׁנָה הַתְּשִׁעִית לְמָלְכֹו בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי׀ בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְכָל חֵילוֹ עַל יְרוּשָׁלִַם וַיַּחֲנוּ עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב:

דיק. כרכום:

(ה) וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ: (ו) בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי׀ בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ: (ז) וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה יִבְרְחוּ וַיֵּצְאוּ מֵהָעִיר לַיְלָה דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתַיִם׀ אֲשֶׁר עַל גַּן הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל הָעִיר סָבִיב וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה:

יברחו. כמו ברחו: **דרך שער בין החומותים.** מערה היתה לו מביתו עד ערבות יריחו וכבר פירשתיה בספר הזה (לא):

(ח) וַיִּרְדְּפוּ חֵיל כַּשְׂדִּים׀ אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּשִּׂיגוּ אֶת צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבֹת יְרֵחוֹ וְכָל חֵילוֹ נָפְצוּ מֵעָלָיו: (ט) וַיִּתְפְּשׂוּ׀ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיְדַבֵּר אִתֹּו מִשְׁפָּטִים:

רבלתה. היא אנטוכיא: **וידבר אתו משפטים.** על שעבר על השבועה:

(י) וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ לְעֵינָיו וְגַם אֶת כָּל שָׂרֵי יְהוּדָה שָׁחַט בְּרִבְלָתָה:

את כל שרי יהודה. סנהדרין שאמר להם אתם התרתם לו את שבועתו וחטא היה בעיני האלהי' להתיר השבועה:

(יא) וְאֶת עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בַנְחֻשְׁתַּיִם וַיְבִאֵהוּ מֶלֶךְ בָּבֶל׀ בָּבֶלָה וַיִּתְּנֵהוּ (בבית) בֵּית הַפְּקֻדֹת עַד יֹום מוֹתֹו:

בית הפקדות. בבית האסירין:

(יב) וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הִיא שְׁנַת תִּשַּׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עָמַד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל בִּירוּשָׁלִָם:
(יג) וַיִּשְׂרֹף אֶת בֵּית יְהוָ֔ה וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵ֖ת כָּל בָּתֵּ֣י יְרוּשָׁלִָ֑ם וְאֶת כָּל בֵּית הַגָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ:

בית הגדול. בתי כנסיות שמגדלין בהם תפלה, וי"א בתי מדרשות שמגדלין בהם את התורה מחלוקת האמוראים היא:

(יד) וְאֶת כָּל חוֹמוֹת יְרוּשָׁלִַם סָבִיב נָתְצוּ כָּל חֵיל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר אֶת רַב טַבָּחִים:
(טו) וּמִדַּלּוֹת הָעָם וְאֶת יֶתֶר הָעָם | הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר וְאֶת הַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת יֶתֶר הָאָמוֹן הֶגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים:

יתר האמון. כמו ההמון:

(טז) וּמִדַּלּוֹת הָאָרֶץ הִשְׁאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים לְכֹרְמִים וּלְיוֹגְבִים:

וליוגבים. חופרין בארץ רבותינו אמרו צדי חלזון:

(יז) וְאֶת עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית יְהוָ֔ה וְאֶת הַמְּכֹנָ֖ות וְאֶת יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָ֑ה שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים וַיִּשְׂאוּ אֶת כָּל נְחֹשְׁתָּם בָּבֶלָה:

ואת המכונות. של כיורות:

(יח) וְאֶת הַסִּרוֹת וְאֶת הַיָּעִים וְאֶת הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת הַמִּזְרָק֔וֹת וְאֶת הַכַּפּוֹת וְאֵ֖ת כָּל כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָהֶם לָקָחוּ:

המזמרות. הם כלי זמר:

(יט) וְאֶת הַסִּפִּים וְאֶת הַמַּחְתּוֹת וְאֶת הַמִּזְרָקוֹת וְאֶת הַסִּירוֹת וְאֶת הַמְּנֹרוֹת וְאֶת הַכַּפּוֹת וְאֶת הַמְנַקִּיּוֹת אֲשֶׁר זָהָב זָהָב וַאֲשֶׁר כֶּסֶף כֶּסֶף לָקַח רַב טַבָּחִים:

ואת הספים. ת"י קוליא ולא ידעתי אם ממיני כלי זמר הוא ואומר אני שהן אגנות לקבל דם כמו בדם אשר בסף (שמות יג) ויש מפרשים הסיפים לשון כדים לפי תרגום של יונתן שתרגם קוליא כי כן ת"א וכדה על שכמה (בראשית כז) וקולתה על כתפהא ולשון זה נראה שהסיפים אינם ממין כלי זמר אלא הם כדים: **המחתות.** שחותין בהם גחלים מעל המזבח: **המנקיות.** סניפי הזהב שבהם מעמידין לחם הפנים כמו ששנינו במנחות:

(כ) הָעַמּוּדִים | שְׁנַיִם הַיָּם אֶחָד וְהַבָּקָר שְׁנֵים עָשָׂר נְחֹשֶׁת אֲשֶׁר תַּחַת הַמְּכֹנוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָ֔ה לֹא הָיָה מִשְׁקָל לִנְחֹשְׁתָּם כָּל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה:

אשר תחת המכונות. לא ידעתי היאך שהרי תחת הים היו ודומ' לי שאין זה אלא כמו אצל המכונות:

(כא) וְהָעַמּוּדִים שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה (קומה) קוֹמַת הָעַמֻּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה יְסֻבֶּנּוּ וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת נָבוּב:

יסובנו. יקיפנו עוגל היקפו: **ועביו.** ארבע אצבעות סביב חללו: **נבוב.** חלול:

(כב) וְכֻתֶּרֶת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכֹּתֶרֶת הָאַחַת חָמֵשׁ אַמּוֹת וּשְׂבָכָה וְרִמֹּנִים עַל הַכֹּותֶרֶת סָבִיב הַכֹּל נְחֹשֶׁת וְכָאֵלֶּה לָעַמּוּד הַשֵּׁנִי וְרִמֹּנִים:

ושבכה ורמונים על הכותרת. עשויה כשתי אגנות אחת כדרכה כפוייה על פי התחתונה והעליונה קרויה שבכה קויפ"א בלעז ורמונים תחובים היו בשרשרות והשרשרת שני ראשיה קשורין יחד ונתונה על השבכה מלמעלה מקום שהשבכה קצרה מלמעלה והיא יורדת עד מקום דבק השבכה וכותרת שהוא הבטן הרחב שבכותרת ושם עומדת והרימונים מכסים את מקום הדבק שתי פיות האגנות המדובקים יחד:

(כג) וַיִּהְיוּ הָרִמֹּנִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה רֻוחָה כָּל הָרִמֹּונִים מֵאָה עַל הַשְּׂבָכָה סָבִיב: (ס)

תשעים וששה רוחה. ובסוף המקרא הוא אומר כל הרימונים מאה על השבכה ובספר (מלכים א ז) הוא אומר והרמונים מאתים טורים ארבע מאות לשתי השבכות אמור מעתה ארבע מאות היו לשתי השבכות על שני העמודים שני טורים לכל שבכה והטור מאה הוא שאמר כאן כל הרימונים מאה על השבכה לטור האחד ומאתים לשני הטורים הוא האומר שם הרימונים מאתים טורים סביב מאתים לשני טורים סביב לעמוד האחד וכן לשני הרי ארבע מאות והעמודים העמידם שלמה באולם סמוך לכותל ההיכל והכותל מכסה ד' רמונים מכל טור שאין נראים מבחוץ הוא שאמור כאן ויהיו הרימונים תשעים וששה רוחה: **רוחה.** כמו לרוח כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה ה"א בסופה ולכך הטעם מלמעלה תחת הרי"ש כלומר תשעים וששה מהם נראים לרוחות העמוד זו למדתי בפ' שלשים ושתים מדות שאמר ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי:

(כד) וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת שְׂרָיָהּ כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת צְפַנְיָה כֹּהֵן הַמִּשְׁנֶה וְאֶת שְׁלֹשֶׁת שֹׁמְרֵי הַסַּף:

כהן המשנה. סגן הכהנים הממונה תחת כהן גדול לשמש תחתיו אם יארע בו פסול: **שומרי הסף.** אמרכלין שמפתחות העזרה מסורות להן:

(כה) וּמִן הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר הָיָה פָּקִיד | עַל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים מֵרֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בָעִיר וְאֵת סֹפֵר שַׂר הַצָּבָא הַמַּצְבֵּא אֶת עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ הַנִּמְצְאִים בְּתוֹךְ הָעִיר:

ושבעה אנשים מרואי פני המלך. ובספר (מלכים ב כה) אמר וחמשה אנשים השני' חשובי' ולא חשובים כ"כ: המצביא את עם הארץ. יודע מנין של כל עיר ועיר כמה אנשים מוציאה לצבא:

(כו) וַיִּקַּח אוֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים וַיֹּלֶךְ אוֹתָם אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה: (כז) וַיַּכֵּה אוֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְמִתֵם בְּרִבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיִּגֶל יְהוּדָה מֵעַל אַדְמָתוֹ: (ס) (כח) זֶה הָעָם אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְרֶאצַּר בִּשְׁנַת שֶׁבַע יְהוּדִים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה:

בשנת שבע. הוא גלות יכניה ובספר מלכים אמר בשנת שמונה הא כיצד שנת שמונה שמלך נ"נ היא שנת ז' שכבש את יהויקים לעבד דאמר מר שנה ראשונה כבש נינוה שניה עלה וכבש יהויקים: **יהודים שלשת אלפים.** ומשאר שבטים שבעת אלפים הרי י' אלפים הכתוב הזה שפי' יהודים שלש אלפים הכריע בין שני מקראות שבסוף ספר מלכים פסוק אחד אומר י'

אלפים (שם ב כד) ואחד אומר שבעת אלפים (שם כה) בא זה ופירש יהודים שלשת אלפים ומשאר שבטים שבעת אלפים הרי י' אלפים:

(כט) בִּשְׁנַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לִנְבוּכַדְרֶאצַּר מִירוֹשָׁלַם נָּפְשׁ שְׁמֹנֶה מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וּשְׁנָיִם:

בשנת שמנה עשרה. היא גלות צדקיהו ולמעלה הוא אומר (כאן) שנת תשע עשרה למלך נ"נ תשע עשרה שמלך י"ח שכבש את יהויקים:

(ל) בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים לִנְבוּכַדְרֶאצַּר הֶגְלָה נְבוּזַרְאָדָן רַב טַבָּחִים יְהוּדִּים נָּפֶשׁ שְׁבַע מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה כָּל נָּפֶשׁ אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: (ס)

בשנת שלש ועשרים. ניתנה צור בידו ושטף יהודה שבסביבות עמון ומואב שבע מאות וארבעים וחמשה כך מפורש בסדר עולם:

(לא) וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְגָלוּת יְהוֹיָכִן מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ נָשָׂא אֱוִיל מְרֹדַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת מַלְכֻתוֹ אֶת רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיֹּצֵא אוֹתוֹ מִבֵּית (הכליא) הַכְּלוּא:

בעשרים וחמשה לחדש. ובמקום אחר הוא אומר בעשרים ושבעה לחדש בעשרים וה' לחדש מת שטנו נבוכדנאצר ובעשרים וששה נקבר והוציאו אויל מרודך מקברו ובכ"ז מלך ונשא את ראש יהויכין: **נשא.** נשאו וגדלו, לישנא אחרינא מנאו עם שאר המלכים כמו שא את ראש בני ישראל:

(לב) וַיְדַבֵּר אִתּוֹ טֹבוֹת וַיִּתֵּן אֶת כִּסְאוֹ מִמַּעַל לְכִסֵּא (מלכים) הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּבָבֶל: (לג) וְשִׁנָּה אֵת בִּגְדֵי כִלְאוֹ וְאָכַל לֶחֶם לְפָנָיו תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּיו: (לד) וַאֲרֻחָתוֹ אֲרֻחַת תָּמִיד נִתְּנָה לוֹ מֵאֵת מֶלֶךְ בָּבֶל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּיו: (פפפ)

וארוחתו. נוטל פרס מבית המלך לכל צרכיו:

נ"ך יומי - יום שני י"א כסלו

יחזקאל פרק א'

(א) וַיְהִי | בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּרְבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְתוֹךְ הַגּוֹלָה עַל נְהַר כְּבָר נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת אֱלֹקִים:

ויהי בשלשים שנה. סתם הנביא דבריו ולא פירש שמו מי הוא ולא פירש למנין מה מנה לפיכך הפסיקה רוח הקודש את דבריו בשני מקראות הסמוכין לזה ללמד מי הוא הנביא וללמד למנין מה מנה שנאמר בחמשה לחודש היא השנה החמישית וגו' אין אלה דברי הנביא שהרי כבר אמר שבחמשה לחדש היה עומד ועוד שמתחלה אמר נבואתו בל' עצמו ואני בתוך הגולה וארא מראות אלהים וכן בסוף וארא והנה רוח סערה וגו' ואלו שני מקראות מפסיקין דבריו כאילו אחר מדבר עליו היה היה דבר א' אל יחזקאל ותהי עליו שם יד ה': **ואני בתוך הגולה.** כלומר חוץ לארץ ישראל: **על נהר כבר.** שם הנהר: **מראות אלהים.** על שם שלא היה רואה באספקלריא מאירה קורא אותה מראות אלהים כעין חלום ולא ממש וכל הנביאים אף הם מתוך אספקלריא שאינה מאירה ראו חוץ ממשה רבינו הוא שנאמר וביד הנביאים אדמה (הושע י"ב):

(ב) בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ הִיא הַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לְגָלוּת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין:

היא השנה החמישית לגלות המלך יויכין. נמצינו למדין ששלשים שנה שמנה לתחלת היובל מנה שהיובל האחרון התחיל בתחלת י"ח ליאשיהו היא השנה שמצא חלקיהו את הספר (מלכים ב' כ"ב) וכן שנינו בסדר עולם שהיא היתה תחלת היובל יאשיהו מלך ל"א שנה צא מהן י"ז שעברו כבר נשתיירו י"ד שנה יהויקים מלך י"א שנה הרי עשרים וחמש ויכניה בנו לא מלך אלא ג' חדשים וגלה ושנה שניבא יחזקאל היתה חמישית לגלותו הרי שנת שלשים ביובל וכן מצינו בסוף נבואתו שנתן סימן למנין היובל שנאמר ויהי בכ"ה שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחדש (לקמן ב') ואמרו רבותינו איזהו שנה שראש השנה שלה בעשור לחודש הוי אומר זו שנת היובל:

(ג) הָיֹה הָיָה דְבַר יְהוָה אֶל יְחֶזְקֵאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד יְהוָה:

היה היה דבר ה'. אמרו רבותינו היה כבר לפי שאין השכינה שורה על נביא בחוצה לארץ אלא ע"י ששרתה עליו תחלה בארץ ושנינו בברייתא דמכילתא בן אדם עמוד על רגלך (לקמן י"ב) הוא היה תחלת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר ויש אומרים בן אדם חוד חידה (לקמן י"ז) הוא תחלת הספר ואומר אני שאותה נבואה נאמרהלו קודם שגלו שהיא ראויה ליאמר לו בארץ שאין מפורש בה גולה והיא נכרת תחלת שליחתו אליהם ויונתן אף הוא כך תירגם מהוי הוי פתגם נבואה מן קדם ה' עם יחזקאל בר בוזי כהנא בארעא דישראל תב תניינות אתמלל עמיה במדינת ארעא כשדאי ויחזקאל גלה עם החרש והמסגר שגלו עם יהויכין: **יד ה'.** כל לשון יד האמורה בספר זה ובכל לשון נבואה אינה אלא לשון תוקף שהנבואה תוקפת על כרחו כאדם משתגע דיישטרי"צא בלע"ז:

(ד) וָאֵרֶא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנֹגַהּ לוֹ סָבִיב וּמִתוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

והנה רוח סערה באה מן הצפון. היא מרכבת כסא כבוד השכינה כמה שנאמר בענין ולפי שבאה בחימה להשחית את ישראל לכך נדמית לרוח סערה וענן: **באה מן הצפון.** חוזרת היתה מארץ כשדים שהיא בצפון שנאמר מצפון תפתח הרעה (ירמיה א') ולמה הלכה שם כדי לכבוש את כל העולם תחת נבוכדנצר שלא יאמרו הבבליים ביד אומה שפלה מסר את בניו שכשדים אומה שפלה היו שנאמר זה העם לא היה (ישעיה כ"ג) כך דרשו רבותינו במסכת חגיגה: **ונגה לו.** לענן סביבו מבחוץ רמז הוא שעתידין ישראל ליגאל משם: **כעין החשמל.** חשמל מלאך ששמו כך וכעין גוון שלו ראה מתוך האש וכך אמרו רבותינו מעשה בתינוק אחד שהיה דורש במעשה מרכב והיה מבין בחשמל ויצאה אש מחשמל ואכלתו ועוד אמרו כי המלה מורכבת באמרם מאי חשמל א"ר יהודה חיות אש ממללות במתניתא תנא עתים חשות ועתים ממללות בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות בשעה שאין הדבור יוצא מפי הקב"ה ממללות כלומר משבחות ומהללות את השם ויתכן שיהא חשמל שם העין שהוא קרוב לעין האש כי אמר חשמל מתוך האש ואמר כעין חשמל כמראה אש בית לה סביב ממראה מתניו ולמעלה ואמר במראה השניה וממתניו ולמעלה כמראה זוהר כעין החשמל:

(ה) וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבָּע חַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן דְּמוּת אָדָם לָהֵנָּה:

ומתוכה. של אותה האש ראיתי כעין חשמל הנראה מתוך האש ולא נודע מהו ומדרש שדרשו בו רבותינו חיות אש ממללות אינו מיושב על הענין: **דמות אדם להנה.** יש לתמוה שהרי אף דמות שור ואריה ונשר להנה ונראה בעיני לפי שזה אב לכולם קילס הנביא את המרכבה בו והוא דמות פרצופו של יעקב אבינו:

(ו) וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָת וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַחַת לָהֶם:

וארבעה פנים לאחת. לאחת זו לפרצוף האדם לבדה היו ארבעה פנים וכן לאריה ולנשר ולשור הרי שש עשרה לחיה וכן לכל חיה וחיה וארבע כנפים לכל אחד מן הפנים הרי ששים וארבע כנפים לחיה והוא שתרגם יונתן מאתן וחמשין ושיתא גפין:

(ז) וְרַגְלֵיהֶם רֶגֶל יְשָׁרָה וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף רֶגֶל עֵגֶל וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל:

רגל ישרה. רגלין כיונן מכוונין זה כנגד זה, ד"א ישרה שאין להם קפיצים ארכובות לכוף את שוקיהם לפי שאין להם ישיבה ולא שכיבה ואין צריכין להיות קפיצין כעין שיש לבהמה קפץ עליון וקפץ תחתון שבהם היא כופפת שוקיה לשכב: **רגל עגל.** רגל עגול וכן תרגם יונתן רגלין סגלגלין: **ונצצים.** מתוך זהרוריתם דומה כאלו יוצאות מהם נצוצות כדאמרינן במסכת יומא אף היא עשתה נברשת של זהב וכו' בשעה שהחמ'הזורחת נצוצות יוצאין הימנה וכו': **כעין.** כמו כמראה: **נחושת קלל.** מזוקק ומאיר ומנחם חברו עם קלוי באש (ויקרא ג'):

(ח) (וידו) וְיֶדֵי אָדָם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם עַל אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם לְאַרְבַּעְתָּם:

וידי אדם מתחת כנפיהם. כתרגומו למחתי בהון גומרין דאשא וגו' וכן אנו מוצאים בספר זה וישלח הכרוב את ידו אל האש אשר בינות לכרובים וישא ויתן אל מפני לבוש הבדים וכן אחריו ויראו לכרובים תבנית יד אדם וגו' (לקמן י') ידי אדם חותות את האש ונותנות לכרוב והכרוב לשליח כדי שיצטננו הגחלים מיד אל יד להקל הפורעניות מעל ישראל: **על ארבעת רבעיהם.** לארבעה רוחות העולם שהרי יש להם פנים וכנפים לכל רוח: **ופניהם וכנפיהם לארבעתם.** כתרגומו שוה לארבעתן:

(ט) חֻבְּרֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ כַּנְפֵיהֶם לֹא יָסֹבּוּ בְלֶכְתָּן אִישׁ אֶל עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ:

חוברת אשה אל אחותה כנפיהם. כנפה של זו פרושה לצד כנפה של זו לכאן וכן לכאן עד שחוברות ומגיעות זו לזו ובכך הם מכסות פניהם שהכנפים פרושות למעלה מן הפנים: **לא יסבו בלכתן.** אם רוצות ללכת לאיזה רוח שירצו אין צריכות להסב פניהם שהרי יש להם פנים לכל צד לפיכך איש אל עבר פניו ילכו לצד פניו של אותה רוח שהם רוצים ללכת ילכו:

(י) וּדְמוּת פְּנֵיהֶם ׀ פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן: (יא) וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה לְאִישׁ שְׁתַּיִם חֹבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם מְכַסּוֹת אֶת גְּוִיֹּתֵיהֶנָה:

ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה. אלמלא שראיתי טעם זקף גדול נקוד על ופניהם לא הייתי יודע לפרשו אבל הניקוד למדני להבדילם זו מזו ולהעמיד תיבת ופניהם בפני עצמה וכן פירושו ופניהם להם וכנפיהם היו פרודות למעלה מפניהם ומכסות אותם כיצד לאיש שתים חוברות איש לכל פנים ופנים שתים כנפיהם חוברות לכל אחת כנף חיה זו פרושה לצד כנף חיה זו ושל זו לצד זו והפנים שבינתים מכוסים בהם ודוגמת לשון מקרא זה יש עוד בפרשה זו וגביהם וגובה להם ויראה להם תיבת וגביהם עומדת בעצמה: **ושתים מכסות.** וב' כנפים הנותרות מכסות את גויותיהנה:

(יב) וְאִישׁ אֶל עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ אֶל אֲשֶׁר ׀ יִהְיֶה שָּׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא יָסֵבּוּ בְלֶכְתָּן:

אל אשר יהיה שמה הרוח. הרצון ללכת:

(יג) וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶם כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בֹּעֲרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנֹגַהּ לָאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרָק:

היא מתהלכת בין החיות. המראה הזאת מתהלכת בכל החיות: **ונגה לאש.** יותר מאש שלנו: **ברק.** פלנדור"ש בלע"ז:

(יד) וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק:

רצוא ושוב כמראה הבזק. פירשו רבותינו רצוא ושוב כלהבת הכבשן שיוצאה תמיד מפי הכבשן וממהרות לחזור וליכנס כך כשמוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטויה למעלה מהן כמו שמפורש בענין נרתעות מפני השכינה שלמעלה מן הרקיע וממהרות להשיב את ראשן: **כמראה הבזק.** דלאטנצי"לא בלע"ז וגוון אש להם כגוון אש היוצא מבין החרסין שמזקקין זהב בכור בתוכן והאש שיוצא' משם צבועה בגוונים (תו' וי"מ הבזק לשון פיזור כפי שפרשוהו רבותינו כמראה הבזק ר"י אומר בשם ר' סימון בשם ר' לוי בן פרטא כזה שבוזק גפת בכירה כלומר שמפזר גפת שהוא פסולת הזתי' בכירה שהוא מתלהט במהרה ומעלה להב והלהב עולה ויורד וזהו פירוש רצוא ושוב ועוד יש בדבריהם בזק לשון פיזור בזק בהו עפרא והוו חרבי כלומר פזר וכן במשנה בוזקין מלח ע"ג הכבש בשביל שלא יחליקו ויש משמע בזק כמו ברק והוא לשון חפוש) ע"כ תוס' סא"א:

(טו) וָאֵרֶא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפַן אֶחָד בָּאָרֶץ אֵצֶל הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו:

אופן אחד בארץ. ברצפת הרקיע: **לארבעת פניו.** של כל חיה או האופן יש לו ד' פנים, רבותינו אמרו זה סנדלפון העומד בארץ וראשו מגיע לבין החיות אבל לפי הענין אנו למדין שהאופנים ד' הם:

(טז) מַרְאֵה הָאוֹפַנִּים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תַּרְשִׁישׁ וּדְמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעְתָּן וּמַרְאֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפָן בְּתוֹךְ הָאוֹפָן:

כעין תרשיש. כמו אבן טובה ששמה תרשיש קרישטא"ל בלע"ז: **כאשר יהיה האופן.** קבוע בתוך האופן שתי וערב לפי שהן הולכות לכל עבר פניהם לד' רוחות צריך שיהא האופן מגלגל לד' רוחות:

(יז) עַל אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶן בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ לֹא יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּן:

על ארבעת רבעיהן וגו'. בשביל מעשה האופנים הוצרך לשנותן לומר שאין האופנים מעכבין עליהם שאף הם עשויין לכך:

(יח) וְגַבֵּיהֶן וְגֹבַהּ לָהֶם וְיִרְאָה לָהֶם וְגַבֹּתָם מְלֵאֹת עֵינַיִם סָבִיב לְאַרְבַּעְתָּן:

וגביהן. וגב יש להם: **וגובה להם ויראה להם.** מאוימים הם לרואה אותם ויש פותרין ויראה להם במורא עומדים: **וגבותם.** אילוירשורצילי בלע"ז: **מלאות עינים סביב.** לראות לכל רוח שהרי לא יסבו בלכתם:

(יט) וּבְלֶכֶת הַחַיּוֹת יֵלְכוּ הָאוֹפַנִּים אֶצְלָם וּבְהִנָּשֵׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים:

מעל הארץ. מעל רצפת הרקיע וכת"י מלרע לרום שמיא כלומר בהנשאם מלמטה למעלה:

(כ) עַל אֲשֶׁר יִהְיֶה שָּׁם הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת וְהָאוֹפַנִּים יִנָּשְׂאוּ לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים:

הרוח. הרצון של הקב"ה: **שמה הרוח ללכת.** אצ"ל להם לצד זה לכו שרוחו של הקב"ה בחיות ורוח החיה באופנים:

(כא) בְּלֶכְתָּם יֵלֵכוּ וּבְעָמְדָם יַעֲמֹדוּ וּבְהִנָּשְׂאָם מֵעַל הָאָרֶץ יִנָּשְׂאוּ הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בָּאוֹפַנִּים:

בלכתם. החיות: **ילכו.** האופנים:

(כב) וּדְמוּת עַל רָאשֵׁי הַחַיָּה רָקִיעַ כְּעֵין הַקֶּרַח הַנּוֹרָא נָטוּי עַל רָאשֵׁיהֶם מִלְמָעְלָה:

הקרח הנורא. ת"י גליד חסין גליא"ה פור"ט בלע"ז:

(כג) וְתַחַת הָרָקִיעַ כַּנְפֵיהֶם יְשָׁרוֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לְאִישׁ שְׁתַּיִם מְכַסוֹת לָהֵנָּה וּלְאִישׁ שְׁתַּיִם מְכַסוֹת לָהֵנָּה אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶם:

ישרות. מכוונות:

(כד) וָאֶשְׁמַע אֶת קוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל מַיִם רַבִּים כְּקוֹל שַׁדַּי בְּלֶכְתָּם קוֹל הֲמֻלָּה כְּקוֹל מַחֲנֶה בְּעָמְדָם תְּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן:

כקול מים רבים. יכול קול נמוך ת"ל כקול שדי כקול המפורש בכתובים קול ה' בכח קול ה' שובר ארזים (תהלי' כ"ט): **קול המולה כקול מחנה.** קל מלוליהן כד מודן ומברכין קדם רבוניהון כקל משריית מלאכי מרומ': **בעמדם תרפינה כנפיהן.** מלהשמיע קול וי"ת במקומיהן משתקן גפיהן מן קדם דבורא דיבורו של מקום היוצא ממעל לראשן להשמיע לנביאים שליחותו כמו שמסיים והולך ויהי קול וגומר ומ"א בעמדם מלקלס בשביל צדיקים שיקלסו תחילה:

(כה) וַיְהִי קֹול מֵעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם בְּעָמְדָם תְּרַפֶּינָה כַנְפֵיהֶן:

ויהי קול מעל לרקיע. ת"י לזמן דהוה רעוא קדמוהי לאשמעתא דבורא לעבדוהי נביאי היה קלא משתמע מעילוי רקיע מבין כרוביא מתחות רקיעא דעל רישיהון: **תרפינה כנפיהן.** מאימת הדבור:

(כו) וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה: (כז) וָאֶרְאֶה | כְּעֵין חַשְׁמַל כְּמַרְאֵה אֵשׁ בֵּית לָהּ סָבִיב מִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמָעְלָה וּמִמַּרְאֵה מָתְנָיו וּלְמַטָּה רָאִיתִי כְּמַרְאֵה אֵשׁ וְנֹגַהּ לֹו סָבִיב:

וארא כעין חשמל. לא נתן רשות להתבונן במקרא זה: **בית לה.** מלפנים לה כמראה אש:

(כח) כְּמַרְאֵה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בֶעָנָן בְּיוֹם הַגֶּשֶׁם כֵּן מַרְאֵה הַנֹּגַהּ סָבִיב הוּא מַרְאֵה דְּמוּת כְּבוֹד הוי"ה וָאֶרְאֶהָ וָאֶפֹּל עַל פָּנַי וָאֶשְׁמַע קֹול מְדַבֵּר: (פ)

ואפול על פני. ואישתטחית: **ואשמע קול מדבר.** ומה דבר:

נ"ך יומי - יום שלישי י"ב כסלו

יחזקאל פרק ב'

(א) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם עֲמֹד עַל רַגְלֶיךָ וַאֲדַבֵּר אִתָּךְ:

ויאמר אלי בן אדם וגו'. בן אדם קורא ליחזקאל מתוך שראה המרכבה הולך בין עלייה ומשתמש בה כמלאכים לומר אין כאן ילוד אשה אלא זה (וכ"ז הנויגים אי"ש אח"ד לר' והנ"אהו) ול"נ שלא קראו בן אדם אלא בשביל שלא תהא דעתו רחבה עליו מתוך. שהיה גס לבו במראה המרכבה ובמלאכת עליונים סא"א:

(ב) וַתָּבֹא בִי רוּחַ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלַי וַתַּעֲמִדֵנִי עַל רַגְלַי וָאֶשְׁמַע אֵת מְדַבֵּר אֵלָי: (פ)

את מדבר אלי. את המתדבר עמי וכבוד הוא לכתוב מדבר כלפי מעלה שהאומר מדבר בשו"א נשמע כאדם המדבר לחבירו פונה אליו פנים אל פנים והאומר מדבר (בחיר"ק) משמעו שהשכינה מדבר בפני עצמו בכבודו ושלוחיו ישמעו בורפאלי"ן בלע"ז:

(ג) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם שׁוֹלֵחַ אֲנִי אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מָרְדוּ בִי הֵמָּה וַאֲבוֹתָם פָּשְׁעוּ בִי עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה:

אל גוים המורדים. שני שבטים קרויין שני גוים:

(ד) וְהַבָּנִים קְשֵׁי פָנִים וְחִזְקֵי לֵב אֲנִי שֹׁלֵחַ אוֹתְךָ אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי הוי:

והבנים. לפי שאמר אבותם פשעו בי ואלו בניה' קשי פנים:

(ה) וְהֵמָּה אִם יִשְׁמְעוּ וְאִם יֶחְדָּלוּ כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה וְיָדְעוּ כִּי נָבִיא הָיָה בְתוֹכָם: (פ)

והמה. שמא ישמעו שמא יחדלו מלשמוע: **כי ידעתי כי בית מרי.** הם אנשי קנתורין אלא שאני חפץ שידעו לעת פורענותם כי נביא היה בתוכם שהוכיחם ולא שמעו:

(ו) וְאַתָּה בֶן אָדָם אַל תִּירָא מֵהֶם וּמִדִּבְרֵיהֶם אַל תִּירָא כִּי סָרָבִים וְסַלּוֹנִים אוֹתָךְ וְאֶל עַקְרַבִּים אַתָּה יוֹשֵׁב מִדִּבְרֵיהֶם אַל תִּירָא וּמִפְּנֵיהֶם אַל תֵּחָת כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה:

סרבים. לשון מרדות כלומר סרבנים ודונש פתר אותו לשון קוצים ועשרים שמות להם: **וסלונים.** לשון קוצים וכן סלון ממאיר וקוץ מכאיב (לקמן כח): **ואל עקרבים אתה יושב.** העם אשר אתה מוכיח ילאוך ויקניטוך כאלו אתה יושב על עקרבים העוקצין אותך מכל צדדיך: **עקרבים.** אגלינטייר"ש בלע"ז ל"א עקרבים ממש וכן תרגם יונתן ובגו עמא דעובדיהון דמן לעקרבין את יתיב:

(ז) וְדִבַּרְתָּ אֶת דְּבָרַי אֲלֵיהֶם אִם יִשְׁמְעוּ וְאִם יֶחְדָּלוּ כִּי מְרִי הֵמָּה: (פ) (ח) וְאַתָּה בֶן אָדָם שְׁמַע אֵת אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֵלֶיךָ אַל תְּהִי מֶרִי כְּבֵית הַמֶּרִי פְּצֵה פִּיךָ וֶאֱכֹל אֵת אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן אֵלֶיךָ:

אל תהי מרי. מלילך בשליחותי: **פצה.** פתח וכן פצו עלינו פיהם (איכה ג): **פצה פיך ואכול.** משל הוא הטה אזניך ושמע ויערב לך כאילו אתה אוכל מאכל לרעבון: **את אשר אני נותן אליך.** מה היא הנתינה היא מגילת הספר:

(ט) וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה־יָד שְׁלוּחָה אֵלָי וְהִנֵּה בּוֹ מְגִלַּת סֵפֶר:

והנה וגו'. יש דברים משמשין ל' זכר ולשון נקיבה כמו השמש יצא על הארץ (בראשית יט) וזרחה לכם יראי שמי שמש וגו' (מלאכי ג) אל המחנה האחת והכהו (בראשי' לב):

(י) וַיִּפְרֹשׂ אוֹתָהּ לְפָנָי וְהִיא כְתוּבָה פָּנִים וְאָחוֹר וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִנִים וָהֶגֶה וָהִי: (ס)

פנים ואחור. מה דהוה מן שרויא ומה דעתיד למהוי בסופא: **קינים.** פורענות של צדיקים בעולם הזה: **והגה.** מתן שכרן שירננו עליו לעתיד לבא: **והי.** נהי של רשעים לעולם הבא:

אני מדבר

יחזקאל פרק ב (פסוקים ח־י):

וְאַתָּה בֶן אָדָם שְׁמַע אֵת אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֵלֶיךָ אַל תְּהִי מֶרִי כְּבֵית הַמֶּרִי פְּצֵה פִיךָ וֶאֱכֹל אֵת אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן אֵלֶיךָ: וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה יָד שְׁלוּחָה אֵלָי וְהִנֵּה בוֹ מְגִלַּת סֵפֶר: וַיִּפְרֹשׂ אוֹתָהּ לְפָנַי וְהִיא כְתוּבָה פָּנִים וְאָחוֹר וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִנִים וָהֶגֶה וָהִי.

הניב "אני מדבר" מופיע בדיוק חמש פעמים בכל התנ"ך. שלש פעמים מדובר באמירות של הנביא בשם ה' - פעם אחת הנביא ישעיהו ופעמיים הנביא יחזקאל - ועוד פעמיים דניאל אומר על עצמו "אני מדבר" בהקשר לתפלה:

הפעם הראשונה היא הפסוק בנביא ישעיהו - "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבושו צֹעֶה ברֹב כֹּחו אני מדבר בצדקה רב להושיע";

פעם אחת בתחלת הספר, כאשר ה' מורה לנביא יחזקאל לאכול את המגלה העפה הכתובה "קנים והגה והי", כתוב "ואתה בן אדם שמע את אשר אני מדבר אליך אל תהי מרי כבית המרי פצה פיך ואכֹל את אשר אני נֹתן לך". פעם שניה, בסוף הספר, בתיאור בית המקדש השלישי - "ויאמר אלי הוי' בן אדם שים לבך וראה בעיניך ובאזניך שמע את כל אשר אני מדבר אֹתך לכל חֻקות בית הוי' ולכל תורֹתיו ושמת לבך למבוא הבית בכל מוצאי המקדש"; דניאל אומר על עצמו פעם אחת "ועוד אני מדבר ומתפלל ומתודה חטאתי וחטאת עמי ישראל ומפיל תחִנתי לפני הוי' אלהי על הר קדש אלהי" ופעם נוספת "ועוד אני מדבר בתפלה והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מֻעף ביעף נֹגע אלי כעת מנחת ערב".

את חמשת הפסוקים ניתן להקביל ל-ה הקצוות: הפסוק "אני מדבר בצדקה רב להושיע" שייך כמובן לספירת החסד (וגם הגבורה בפסוק, כנגד אדום, באה כולה מתוך צדקת ה' ואהבתו לישראל); ההוראה לאכול את המגילה "אשר אני מדבר אליך" - מגלת "קנים והגה והי" - שייכת לספירת הגבורה; ההתבוננות בתורת המקדש שייכת לספירת התפארת ("כתפארת אדם לשבת בית"); שני הפסוקים של דניאל - "אני מדבר" בתפלה - שייכים לספירות נצח והוד.

[משיעור כ"א ניסן תשע"ד]

נ"ך יומי – יום רביעי י"ג כסלו

יחזקאל פרק ג׳

(א) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם אֵת אֲשֶׁר תִּמְצָא אֱכוֹל אֱכוֹל אֶת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת וְלֵךְ דַּבֵּר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל: (ב) וָאֶפְתַּח אֶת פִּי וַיַּאֲכִלֵנִי אֵת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת: (ג) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם בִּטְנְךָ תַאֲכֵל וּמֵעֶיךָ תְמַלֵּא אֵת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן אֵלֶיךָ וָאֹכְלָה וַתְּהִי בְּפִי כִּדְבַשׁ לְמָתוֹק: (פ)

ואוכלה ותהי בפי וגו׳. וקבילתה׳ והוו פתגמה׳ בפומי כדבש חלי:

(ד) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם לֵךְ בֹּא אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְדִבַּרְתָּ בִדְבָרַי אֲלֵיהֶם: (ה) כִּי לֹא אֶל עַם עִמְקֵי שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן אַתָּה שָׁלוּחַ אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל:

עמקי שפה. שיהא להם לשון עמוק שאינך מכיר בו: **אל בית ישראל.** כי אל בית ישראל אני שולחך אשר לשונם כלשונך:

(ו) לֹא | אֶל עַמִּים רַבִּים עִמְקֵי שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע דִּבְרֵיהֶם אִם לֹא אֲלֵיהֶם שְׁלַחְתִּיךָ הֵמָּה יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ:

אם לא אליהם שלחתיך וגו׳. ל׳ שבועה היא אם אליהם שלחתיך חי אני אם לא המה ישמעו אליך ומקרא מסורס הוא:

(ז) וּבֵית יִשְׂרָאֵל לֹא יאבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלֶיךָ כִּי אֵינָם אבִים לִשְׁמֹעַ אֵלַי כִּי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל חִזְקֵי מֵצַח וּקְשֵׁי לֵב הֵמָּה: (ח) הִנֵּה נָתַתִּי אֶת פָּנֶיךָ חֲזָקִים לְעֻמַּת פְּנֵיהֶם וְאֶת מִצְחָךָ חָזָק לְעֻמַּת מִצְחָם: (ט) כְּשָׁמִיר חָזָק מִצֹּר נָתַתִּי מִצְחֶךָ לֹא תִירָא אוֹתָם וְלֹא תֵחַת מִפְּנֵיהֶם כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה: (פ)

כשמיר. מין תולעת הוא שמראין אותו על האבן והיא נבקעת כנגדו (הג״ה ל״א שמיר ל׳ סלע חזק ובתרגום ירושלמי הוא תרגום של צור וכן תרגום מצור החלמיש (דברים ח) שמיר טנרא ויש משמע שמיר הברזל החזק כי כמו שנקרא הצור החזק שמיר כמו כן נקרא הברזל שמיר בשביל חזקו סא״א):

(י) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם אֶת כָּל דְּבָרַי אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ קַח בִּלְבָבְךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמָע: (יא) וְלֵךְ בֹּא אֶל הַגּוֹלָה אֶל בְּנֵי עַמֶּךָ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יהוה אִם יִשְׁמְעוּ וְאִם יֶחְדָּלוּ:

כה אמר אדני. אלקים. הנבואה הזאת לאומרה אליכם: **אם ישמעו.** או ישמעו או יחדלו אתה אמור אותה אליהם:

(יב) וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד יהוה מִמְּקוֹמוֹ:

ותשאני רוח. לאחר שגמר דבריו צוה אל הרוח לשאתו אל המקום אשר בני הגולה שם:

(יג) וְקוֹל | כַּנְפֵי הַחַיּוֹת מַשִּׁיקוֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ וְקוֹל הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם וְקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל:

משיקות. נשיקה מקישות זו אל זו ושיר נשמע בהקשתן כמו שאומר למעלה ואשמע את קול כנפיהם:

(יד) וְרוּחַ נְשָׂאַתְנִי וַתִּקָּחֵנִי וָאֵלֵךְ מַר֙ בַּחֲמַ֣ת רוּחִ֔י וְיַ֥ד יְהוָ֖ה עָלַ֥י חָזָֽקָה׃

ואלך מר. שהיה קשה בעיני לקנתר את בני עמי: **ויד ה' עלי חזקה.** אכפו וכחו להוליכני על כרחי:

(טו) וָאָבֹ֗וא אֶל־הַגּוֹלָה֙ תֵּ֣ל אָבִ֔יב הַיֹּשְׁבִ֖ים אֶל־נְהַ֣ר כְּבָ֑ר (ואשר) וַאֲשֶׁ֥ב הֵ֛מָּה יוֹשְׁבִ֖ים שָׁ֑ם וָאֵשֵׁ֥ב שָׁ֛ם שִׁבְעַ֥ת יָמִ֖ים מַשְׁמִ֥ים בְּתוֹכָֽם׃

תל אביב. לתל אביב שם מקום: **משמים.** משתומם אדם משותק מלדבר:

(טז) וַיְהִ֗י מִקְצֵה֙ שִׁבְעַ֣ת יָמִ֔ים וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֵלַ֣י לֵאמֹֽר׃ (פ) (יז) בֶּן־אָדָ֕ם צֹפֶ֥ה נְתַתִּ֖יךָ לְבֵ֣ית יִשְׂרָאֵ֑ל וְשָׁמַעְתָּ֤ מִפִּי֙ דָּבָ֔ר וְהִזְהַרְתָּ֥ אוֹתָ֖ם מִמֶּֽנִּי׃

צופה נתתיך. למה אתה שותק הלא כצופה שמעמידים על המגדלים לראות אם יבאו גייסות לעיר יתקע בשופר להזהיר את העם שיתכנסו ויתחזקו כן נתתיך להזהירם להשמר מן הפורענות שלא אביאנו עליהם:

(יח) בְּאָמְרִ֤י לָרָשָׁע֙ מ֣וֹת תָּמ֔וּת וְלֹ֥א הִזְהַרְתּ֖וֹ וְלֹ֣א דִבַּ֑רְתָּ לְהַזְהִ֤יר רָשָׁע֙ מִדַּרְכּ֣וֹ הָרְשָׁעָ֔ה לְחַיֹּתֹ֖ו הֽוּא־רָשָׁ֣ע בַּעֲוֹנֹ֔ו יָמ֑וּת וְדָמ֖וֹ מִיָּדְךָ֥ אֲבַקֵּֽשׁ׃ (יט) וְאַתָּ֗ה כִּ֤י הִזְהַרְתָּ֙ רָשָׁ֣ע וְלֹא־שָׁ֣ב מֵרִשְׁעֹ֗ו וּמִדַּרְכֹּ֤ו הָרְשָׁעָה֙ הֽוּא־בַעֲוֹנֹ֣ו יָמ֔וּת וְאַתָּ֕ה אֶת־נַפְשְׁךָ֖ הִצַּלְתָּֽ׃ (כ) וּבְשׁ֤וּב צַדִּיק֙ מִצִּדְקֹ֔ו וְעָשָׂ֖ה עָ֑וֶל וְנָתַתִּ֤י מִכְשֹׁל֙ לְפָנָ֔יו הֽוּא־יָמ֖וּת כִּ֣י לֹ֤א הִזְהַרְתֹּו֙ בְּחַטָּאתֹ֣ו יָמ֔וּת וְלֹ֥א תִזָּכַ֖רְנָה צִדְקֹתָ֑ו אֲשֶׁ֤ר עָשָׂה֙ וְדָמ֣וֹ מִיָּדְךָ֔ אֲבַקֵּֽשׁ׃

ונתתי מכשול לפניו. כשהוא עושה דבריו בהצנע ומראה עצמו כצדיק אני נותן עבירה מפורסמת לפניו כדי לגלות מעשיו וכשאביא רעה עליו לא יהרהרו אחרי: **ולא תזכרנה.** צדקותיו. פירשו רבותינו בתוהא על הראשונות שמתחרט על הצדקות הראשונות שעשה:

(כא) וְאַתָּ֗ה כִּ֤י הִזְהַרְתּ֙וֹ צַדִּ֣יק לְבִלְתִּ֔י חֲטֹ֖א צַדִּ֑יק וְהֽוּא־לֹ֤א חָטָא֙ חָיֹ֣ו יִחְיֶ֔ה כִּ֥י נִזְהָ֖ר וְאַתָּ֥ה אֶת־נַפְשְׁךָ֖ הִצַּלְתָּֽ׃ (פ) (כב) וַתְּהִ֤י עָלַי֙ שָׁ֔ם יַד־יְהוָ֖ה וַיֹּ֣אמֶר אֵלַ֑י קוּם֙ צֵ֣א אֶל־הַבִּקְעָ֔ה וְשָׁ֖ם אֲדַבֵּ֥ר אוֹתָֽךְ׃ (כג) וָאָקוּם֙ וָאֵצֵ֣א אֶל־הַבִּקְעָ֔ה וְהִנֵּ֥ה שָׁ֖ם כְּבוֹד־יְהוָ֑ה עֹמֵ֕ד כַּכָּב֥וֹד אֲשֶׁר־רָאִ֖יתִי עַל־נְהַ֣ר כְּבָ֑ר וָאֶפֹּ֖ל עַל־פָּנָֽי׃

והנה שם כבוד ה' עומד. הקדים על ידו לילך שם מדת ענוה יתירה מה שאין דרך בשר ודם לעשות כן התלמיד ממתין לרב וכאן הרב ממתין לתלמי':

(כד) וַתָּבֹ֥א בִ֛י רוּחַ֖ וַתַּעֲמִדֵ֣נִי עַל־רַגְלָ֑י וַיְדַבֵּ֥ר אִתִּ֖י וַיֹּ֣אמֶר אֵלַ֗י בֹּ֤א הִסָּגֵר֙ בְּתֹ֣וךְ בֵּיתֶֽךָ׃

הסגר בתוך ביתך. להראותם שאינם ראויין לתוכחה:

(כה) וְאַתָּ֣ה בֶן־אָדָ֗ם הִנֵּ֤ה נָתְנ֙וּ עָלֶ֣יךָ עֲבוֹתִ֔ים וַאֲסָרוּךְ֙ בָּהֶ֔ם וְלֹ֥א תֵצֵ֖א בְּתוֹכָֽם׃

הנה נתנו עליך עבותים. הוי אסור בביתך כאילו נאסרת בעבותים וכן ת"י הא גזירת פתגמי עליך כאסור גדילן וגו':

(כו) וּלְשׁוֹנְךָ֙ אַדְבִּ֣יק אֶל חִכֶּ֔ךָ וְנֶאֱלַמְתָּ֖ וְלֹ֣א תִהְיֶ֣ה לָהֶ֑ם לְאִ֣ישׁ מוֹכִ֔יחַ כִּ֥י בֵ֖ית מְרִ֥י הֵֽמָּה׃ (כז) וְבִדַּבְּרִ֥י אִוֹתָ֖ךְ אֶפְתַּ֣ח אֶת פִּ֑יךָ וְאָמַרְתָּ֣ אֲלֵיהֶ֔ם כֹּ֥ה אָמַ֖ר אֲדֹנָ֣י הוִ֑ה׳ הַשֹּׁמֵ֣עַ | יִשְׁמָ֗עְ וְהֶחָדֵל֙ | יֶחְדָּ֔ל כִּ֥י בֵ֖ית מְרִ֥י הֵֽמָּה׃ (פ)

ובדברי אותך. כשאחפוץ לדבר אתך אשלחך אליהם: **ואמרת אליהם כה אמר אד'.** אלקים. את כל דברי שליחותי: השומע ישמע. אין זה מן השליחות אלא הרוח הקודש אמר לנביא אתה אמור אליהם שליחותי והם השומע ישמע והחדל יחדל כי ידעתי כי לא כולם ישמעו כי בית מרי המה:

השומע והחדל

הַשֹּׁמֵעַ יִשְׁמָע וְהֶחָדֵל יֶחְדָּל (יחזקאל ג כז).

בנבואת יחזקאל יש את סוד ה"חשמל" - חש מל - שתיקה ודיבור

כאשר הצדיק מדבר, מי שצריך לשמוע שומע, ומי שאינו צריך לשמוע אינו שומע.

כמו שמסופר על הבעל שם טוב שהיה מדבר וכל אחד מהתלמידים שמע מה שהיה צריך לשמוע.

אותו דיבור של הבעש"ט היה בזמן מסוים בבחינת 'חש' לשאר התלמידים ובבחינת 'מל' למי שצריך לשמוע -

"השומע ישמע והחדל יחדל"!

[לפי מבחר שיעורי התבוננות חי"ב עמ' 149]

נ"ך יומי – יום חמישי י"ד כסלו

|| יום נישואי הרבי והרבנית ||

יחזקאל ד'

(א) וְאַתָּה בֶּן אָדָם קַח לְךָ לְבֵנָה וְנָתַתָּה אוֹתָהּ לְפָנֶיךָ וְחַקּוֹתָ עָלֶיהָ עִיר אֶת יְרוּשָׁלָם:

לבנה. טויל"ה בלע"ז ויש מהם שהם גדולות:

(ב) וְנָתַתָּה עָלֶיהָ מָצוֹר וּבְנִית עָלֶיהָ דָּיֵק וְשָׁפַכְתָּ עָלֶיהָ סֹלְלָה וְנָתַתָּה עָלֶיהָ מַחֲנוֹת וְשִׁים עָלֶיהָ כָּרִים סָבִיב:

דיק. מגוניי"ל בלע"ז שמשליכין בו אבנים לעיר: **סוללה.** שופך עפר וסוללו וכובשו במקלות ועושה תל גבוה לעמוד עליו ולראות בתוך העיר ולירות בחצי': **סוללה.** בסטי"ן בלע"ז: **ושים עליה כרים.** ת"י איפרורין והם כפרים שעושים חיילותיו ויושבים באהלים לרוחות העיר שלא יהא אדם יוצא ובא ופירוש כרים שרים ממונים על הצב' זה שומר לרוח זה וזה לרוח זה:

(ג) וְאַתָּה קַח לְךָ מַחֲבַת בַּרְזֶל וְנָתַתָּה אוֹתָהּ קִיר בַּרְזֶל בֵּינְךָ וּבֵין הָעִיר וַהֲכִינֹתָה אֶת פָּנֶיךָ אֵלֶיהָ וְהָיְתָה בַמָּצוֹר וְצַרְתָּ עָלֶיהָ אוֹת הִיא לְבֵית יִשְׂרָאֵל: (פ)

קיר ברזל. דוגמא לחומת העיר המפסקת בין הצבא ובין העיר: **אות היא.** שכך תבא ירושלים במצור:

(ד) וְאַתָּה שְׁכַב עַל צִדְּךָ הַשְּׂמָאלִי וְשַׂמְתָּ אֶת עֲוֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל עָלָיו מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָם:

על צדך השמאלי. לסבול צער וייסורין מניין ימים כמנין שנים אשר הציקתני רוחי כביכול על שהכעיסו לפני ותכפר על עונם אחרי אשר קשה בעיניך הפורענות שאני אומר להביא עליהם:

(ה) וַאֲנִי נָתַתִּי לְךָ אֶת שְׁנֵי עֲוֹנָם לְמִסְפַּר יָמִים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם וְנָשָׂאתָ עֲוֹן בֵּית יִשְׂרָאֵל:

נתתי לך את שני עונם וגו'. הקילותי עליך לקבל את צער שסבלתי אני למנין שנים שחטאו לפני הפכתים לך למנין ימים (לישנא אחרינא שני כמו שנים וכן תרגם יונתן ואנא יהבית לך על חד תרין בחוביהון סא"א): **שלש מאות ותשעים יום.** שנינו בסדר עולם מלמד שחטאו ישראל שלש מאות ותשעים שנה משנכנסו לארץ עד שגלו ממנו עשרת השבטים ואתה מוצא מהם מפורשים מאתים וארבעים ושלש משמלך ירבעם עד שגלה הושע בן אלה ובימי שפוט השופטים קי"א שנים והשאר סתומים אלו הש"ץ שנים שמצאתי בתשובות רבי יוסף ריש מתיבתא שחטאו י' שבטים מימות יהושע עד שהגלה סנחרב משומרון חשוב בימי השופטים ח' שנים ביד כושן י"ח ביד עגלון ך' ביד סיסר' ז' ביד מדין י"ח ביד בני עמון מ' ביד פלשתים הרי קי"א מן מיכה עד שנשבה הארון בימי עלי מ' הרי קנ"א חשוב לירבעם בן נבט כ"ב נדב בנו ב' בעשא כ"ד אלה בנו ב' עמרי י"ב אחאב כ"ב אחזיהו בנו ב' ויהור' אחיו י"ב ויהוא כ"ח יהואחז י"ו יהואש בנו י"ו וירבעם בנו מ"א הרי ש"ן שנה ומנחם בן גדי י' פקחיהו בנו ב' ופקח בן רמליהו כ' והושע בן אלה ט' שנים הרי שצ"א ושנה אחרונה להושע אינה מן המנין לפי

שבשנת ט' להושע נלכדה שומרון ולא היה חשבון המלכות להושע אלא ח' שנים הרי ש"צ שני' ומ' שנים שחטאו מלכי יהודה אחר גלות סנחרב עד שנאמרה פרשה זו ליחזקאל מפורשים למטה ולא הוצרכתי לפרשם (סא"א):

(ו) וְכִלִּיתָ אֶת אֵלֶּה וְשָׁכַבְתָּ עַל צִדְּךָ (הימוני) הַיְמָנִי שֵׁנִית וְנָשָׂאתָ אֶת עֲוֹן בֵּית יְהוּדָה אַרְבָּעִים יוֹם יֻם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה נְתַתִּיו לָךְ׃

עון בית יהודה ארבעים יום. מלמד שחטאו בית יהודה משגלו עשרת השבטים עד שחרבה ירושלים מ' שנה כ"ב של מנשה שכתוב בו ככל אשר עשה אחאב (מלכים ב כא) ואחאב מלך עשרים ושתים דאמון וי"א דיהויקים ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לצדקיהו הרי ארבעים סך כולם ארבע מאות ושלשים ואחר הנבואה הזאת שהו שש שנים הרי שמונה יובלות ושלשים ושש שנה בשמונה יובלות שמונה שבועי שמיטות הרי חמשים ושש שנות שמיטה ושמונה שנות יובל הרי ששים וארבע ובשלשים ושש שנה יש חמש שנות שמטה הרי ס"ט שמיטות ושנת היובל האחרון נחשבה להם לעון שהרי בעונם גלו ממנה הרי שבעים שנה מקודשים של שמיטה שלא שמטום ישראל לפיכך גלו ע' שנה לקיים אז תרצה את שבתותיה (ויקרא כו) והוא שכתוב בסוף דברי הימים למלאות דבר ה' בפי ירמיה עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה שבתה למלאות שבעים שנה: **צדך השמאלי.** לשומרון. **צדך הימני.** ליהודה לפי שיהודה בדרומה של ארץ ישראל כמה שנא' ואחותך הגדולה שומרון היושבת על שמאלך (לקמן טו טז) ואף בספר יהושע תחם מצר שבט יהוד' כל מצר הדרומי:

(ז) וְאֶל מְצוֹר יְרוּשָׁלַ͏ִם תָּכִין פָּנֶיךָ וּזְרֹעֲךָ חֲשׂוּפָה וְנִבֵּאתָ עָלֶיהָ׃

ואל מצור ירושלים. אשר חקות על הלבינה תשים פניך כשתשכב על צדך השמאלי תהי הלבינה לנגדך וכן בשכבך על הימני: **וזרועך.** תהא חשופה. לנגדך כאדם הנלחם הוא אות לנבוכדנצר הנלחם בה: **חשופה.** כמו גלויה:

(ח) וְהִנֵּה נָתַתִּי עָלֶיךָ עֲבוֹתִים וְלֹא תֵהָפֵךְ מִצִּדְּךָ אֶל צִדֶּךָ עַד כַּלּוֹתְךָ יְמֵי מְצוֹרֶךָ׃

נתתי עליך עבותים. גזירת מצותי תהא חמורה עליך כאילו נאסרת בעבותים שלא תהפך מצדך אל צדך: **עד כלותך ימי מצורך.** מניין הימים האלה שגזרתי עליך:

(ט) וְאַתָּה קַח לְךָ חִטִּין וּשְׂעֹרִים וּפֹול וַעֲדָשִׁים וְדֹחַן וְכֻסְּמִים וְנָתַתָּה אוֹתָם בִּכְלִי אֶחָד וְעָשִׂיתָ אוֹתָם לְךָ לְלֶחֶם מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתָּה | שֹׁכֵב עַל צִדְּךָ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים יוֹם תֹּאכְלֶנּוּ׃

חטין ושעורים וגו'. ודוחן וכוסמים. פאני"ץ איאפיילטר"א בלע"ז סי' הרעב שיהא עליהם בימי המצור ויאכלו לחם תערובות ובמיאוס:

(י) וּמַאֲכָלְךָ אֲשֶׁר תֹּאכְלֶנּוּ בְּמִשְׁקָל עֶשְׂרִים שֶׁקֶל לַיּוֹם מֵעֵת עַד עֵת תֹּאכְלֶנּוּ׃

במשקול. סימן לאנשי מצור היראים מן הרעב ואוכלים במשקל ושותין במשורה:

(יא) וּמַיִם בְּמִשּׁוּרָה תִּשְׁתֶּה שְׁשִׁית הַהִין מֵעֵת עַד עֵת תִּשְׁתֶּה׃

מעת עד עת. מיום ליום במדה זו תשתה ששית ההין:

(יב) וְעֻגַת שְׂעֹרִים תֹּאכֵלֶנָּה וְהִיא בְּגֶלְלֵי צֵאַת הָאָדָם תְּעֻגֶנָּה לְעֵינֵיהֶם׃ (ס)

ועוגת שעורים תאכלנה. עריכת' מנוולת כעריכת שעורים ולא נאה כעריכת עוגת חטים: **בגללי צאת האדם תעגנה.** תאפינה בגחליהם שמייבשן ושורפן:

(יג) וַיֹּאמֶר הוי כָּכָה יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לַחְמָם טָמֵא בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר אַדִּיחֵם שָׁם׃

טמא. ל' מאוס:

(יד) וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי הִוא׳ הִנֶּה נַפְשִׁי לֹא מְטֻמְאָה וּנְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא אָכַלְתִּי מִנְּעוּרַי וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בְּפִי בְּשַׂר פִּגּוּל: (ס)

אהה. לשון אנחה: **נפשי לא מטומאה.** לא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאה בלילה: **נבילה וטריפה לא אכלתי.** בשר מסוכנת שדומה לנבילה וטריפה: **בשר פיגול.** בהמה שהורה בה חכם ולא יתכן לומר נבילה וטריפה ממש דאם כן מאי רבותיה:

(טו) וַיֹּאמֶר אֵלַי רְאֵה נָתַתִּי לְךָ אֶת (צפועי) צְפִיעֵי הַבָּקָר תַּחַת גֶּלְלֵי הָאָדָם וְעָשִׂיתָ אֶת לַחְמְךָ עֲלֵיהֶם: (ס)

צפיעי. גללי:

(טז) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם הִנְנִי שֹׁבֵר מַטֵּה לֶחֶם בִּירוּשָׁלַם וְאָכְלוּ לֶחֶם בְּמִשְׁקָל וּבִדְאָגָה וּמַיִם בְּמִשּׂוּרָה וּבְשִׁמָּמוֹן יִשְׁתּוּ:

מטה לחם. משען לחם פיצ"א דיפא"ן בלע"ז: **ובדאגה.** דואגים שמא יכלה הלחם מהם: **דאגה.** איינש"א בלע"ז ובלשונינו טרוא"ר בלע"ז:

(יז) לְמַעַן יַחְסְרוּ לֶחֶם וָמַיִם וְנָשַׁמּוּ אִישׁ וְאָחִיו וְנָמַקּוּ בַּעֲוֹנָם: (פ)

למען יחסרו. דאגתם ושממונם בשביל שיהיו חסורי לחם ומים בימי המצור וידאגו פן יכלה:

מחבת ברזל

יחזקאל ד, ג:

"וְאַתָּה קַח לְךָ מַחֲבַת בַּרְזֶל וְנָתַתָּה אוֹתָהּ קִיר בַּרְזֶל בֵּינְךָ וּבֵין הָעִיר וַהֲכִינֹתָה אֶת פָּנֶיךָ אֵלֶיהָ וְהָיְתָה בַּמָּצוֹר וְצַרְתָּ עָלֶיהָ אוֹת הִיא לְבֵית יִשְׂרָאֵל".

מכאן למדו חז"ל "מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים" (ברכות לב, ב) - חומת ברזל המפריעה לתפלתנו לעלות.

הבעל שם טוב המשיל ואמר "שהיה מלך אחד שעשה כמה מחיצות וחומות זה לפנים מזה על פי אחיזת עינים שהיו מסבבין את המלך", ורק מי שמתגבר על כל המניעות ועובר את כל החומות נוכח לבסוף "שאין שום חומה ומחיצה כי אם אחיזת עינים". "והנמשל מובן, כי המלך הקב"ה מסתתר בכמה מחיצות וחומות של ברזל... מחשבות זרות ובטול תורה ותפלה".

הברזל, סמל הממשות הקשה, מתברר לבסוף כאחיזת עינים. הברזל הוא מתכת המלכות - שעבוד מלכויות והגלות בכלל אינם אלא אחיזת עינים. "הברזל מקצר חייו של אדם", וכן המחיצה של ברזל מבטלת תורה ותפלה (הנקראים חיי עולם וחיי שעה). אכן, אצל המשיח, המגיע ליעד, אל המלך עצמו, מתקיים "וכתתו חרבותם לאתים": הברזל עצמו הופך להתקרבות וחבור של הכלה-המלכות לה', להיות את-עם ה', "את שאהבה נפשי". וכן בבית המקדש השלישי יהיה שימוש גם לברזל.

[מגליון נפלאות בשלח תשפ"א]

נ"ך יומי – יום שישי ט"ו כסלו

יחזקאל פרק ה'

(א) וְאַתָּה בֶּן אָדָם קַח לְךָ | חֶרֶב חַדָּה תַּעַר הַגַּלָּבִים תִּקָּחֶנָּה לָּךְ וְהַעֲבַרְתָּ עַל רֹאשְׁךָ וְעַל זְקָנֶךָ וְלָקַחְתָּ לְךָ מֹאזְנֵי מִשְׁקָל וְחִלַּקְתָּם:

חרב חדה. סימן לחרב נבוכדנצר: **תער הגלבים.** הרצענים ולשון יווני הוא וי"א פרקמציר בלע"ז ומנחם חבר תער הגלבים תער הגולחים ואין לו דמיון בתורה:

(ב) שְׁלִשִׁית בָּאוּר תַּבְעִירְ בְּתוֹךְ הָעִיר כִּמְלֹאת יְמֵי הַמָּצוֹר וְלָקַחְתָּ אֶת הַשְּׁלִשִׁית תַּכֶּה בַּחֶרֶבְ סְבִיבוֹתֶיהָ וְהַשְּׁלִשִׁיתְ תִּזֶּרֶה לָרֽוּחַ וְחֶרֶב אָרִיק אַחֲרֵיהֶם:

בתוך העיר. אשר חקות על הלבינה ככלות ימי מצורך אות היא שיכלו שלישית' בזלעפות רעב בתוכה שהם כאש כענין שנאמר עורנו כתנור נכמרו מפני זלעפות רעב (איכה ה): **תכה.** אותה בחרב:**סביבותיה.** סביב אותה לבינה סימן על הבורחים מן העיר שישיגום כשדים ויהרגום סביב ירושלים: **והשלישית תזרה לרוח.** סימן לגולים שילכו למצרים ויוחנן בן קרח וחבורתו ושם אריק חרב אחריהם שהלך נבוכדנצר והחריב את מצרים ושם נהרגו:

(ג) וְלָקַחְתָּ מִשָּׁם מְעָט בְּמִסְפָּר וְצַרְתָּ אוֹתָם בִּכְנָפֶיךָ:

וצרת אותם בכנפיך. אלו מתי מעט שיגלו לבבל ויחיו:

(ד) וּמֵהֶם עוֹד תִּקָּח וְהִשְׁלַכְתָּ אוֹתָם אֶל תּוֹךְ הָאֵשׁ וְשָׂרַפְתָּ אֹתָם בָּאֵשׁ מִמֶּנּוּ תֵּצֵא אֵשׁ אֶל כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: (פ)

ומהם עוד תקח. מאותם מתי מעט: **ושרפת אותם באש.** סימן לאחאב בן קוליה וצדקיה בן מחסיה אשר קלם מלך בבל: **ממנו תצא אש.** מן הרמזים האלה שאני רומז לך תצא הפורעניות לכל בית ישראל:

(ה) כֹּה אָמַרְ אֲדֹנָי יְהוִֹה זֹאת יְרוּשָׁלַ͏ִם בְּתוֹךְ הַגּוֹיִם שַׂמְתִּיהָ וּסְבִיבוֹתֶיהָ אֲרָצוֹת:

בתוך הגוים שמתיה. באמצע העולם:

(ו) וַתָּמֶר אֶת מִשְׁפָּטַי לְרִשְׁעָהְ מִן הַגּוֹיִם וְאֶת חֻקּוֹתַי מִן הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיהָ כִּי בְמִשְׁפָּטַיְ מָאָסוּ וְחֻקּוֹתַי לֹא הָלְכוּ בָהֶם: (ס)

ותמר את משפטי. ותחלף את משפטי: **מן הגוים.** שכך כתוב במשנה ויתעה מנשה את יהודה ויושבי ירושלים לעשות רע מן הגוים אשר השמיד ה' מפני בני ישראל (ד"ה ב לג) ויש פותרים שהגוים לא קבלו תורתו והם קבלוה עליהם ועברו עליה:

(ז) לָכֵן כֹּה אָמַר | אֲדֹנָי הוֹי֑ יַעַן הֲמָנְכֶם֙ מִן הַגּוֹיִ֔ם אֲשֶׁ֥ר סְבִיבוֹתֵיכֶ֖ם בְּחֻקּוֹתַ֣י לֹ֣א הֲלַכְתֶּ֑ם וְאֶת מִשְׁפָּטַי֙ לֹ֣א עֲשִׂיתֶ֔ם וּכְמִשְׁפְּטֵ֣י הַגּוֹיִ֔ם אֲשֶׁ֥ר סְבִיבוֹתֵיכֶ֖ם לֹ֥א עֲשִׂיתֶֽם׃

יען המנכם. יען הזמינכם את עצמכם להפקר מן הגוים: **המנכם.** לשון וימן להם המלך (דניאל א) ומנחם פתרו לשון הומה כמו המו גוים (תהלים מז): **וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם.** שהם לא המירו את אלהיהם והמה לא אלהים ואתם המרתם כבודי בלא יועיל ורבותינו פירשו כמתוקנים שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהם עשיתם:

(ח) לָכֵן כֹּה אָמַר֙ אֲדֹנָי הוֹי֑ הִנְנִ֥י עָלַ֛יִךְ גַּם אֲנִ֖י וְעָשִׂ֥יתִי בְתוֹכֵ֖ךְ מִשְׁפָּטִ֑ים לְעֵינֵ֖י הַגּוֹיִֽם׃

גם אני. את בגדת עלי וגם אני הנני עליך:

(ט) וְעָשִׂ֤יתִי בָךְ֙ אֵ֣ת אֲשֶׁ֔ר לֹ֥א עָשִׂ֖יתִי וְאֶת אֲשֶׁ֣ר לֹא אֶעֱשֶׂ֣ה כָמֹ֑הוּ עוֹד֙ יַעַן כָּל תּוֹעֲבֹתָ֔יִךְ׃ (פ) (י) לָכֵ֣ן אָבוֹת֙ יֹאכְל֣וּ בָנִ֔ים בְּתוֹכֵ֖ךְ וּבָנִ֑ים יֹאכְל֣וּ אֲבוֹתָ֔ם וְעָשִׂ֥יתִי בָךְ֙ שְׁפָטִ֔ים וְזֵרִיתִ֥י אֶת כָּל שְׁאֵרִיתֵ֖ךְ לְכָל רֽוּחַ׃ (ס) (יא) לָכֵן֩ חַי אָ֨נִי נְאֻם֜ אֲדֹנָי הוֹי֗ אִם לֹ֣א יַעַן֩ אֶת מִקְדָּשִׁ֨י טִמֵּ֜את בְּכָל שִׁקּוּצַ֣יִךְ וּבְכָל תּוֹעֲבֹתָ֗יִךְ וְגַם אֲנִי֙ אֶגְרַ֣ע וְלֹא תָח֣וֹס עֵינִ֔י וְגַם אֲנִ֖י לֹ֥א אֶחְמֽוֹל׃ (יב) שְׁלִשִׁ֤יתֵךְ֙ בַּדֶּ֣בֶר יָמ֔וּתוּ וּבָרָעָ֖ב יִכְל֣וּ בְתוֹכֵ֑ךְ וְהַשְּׁלִשִׁית֙ בַּחֶ֣רֶב יִפְּל֣וּ סְבִיבוֹתַ֔יִךְ וְהַשְּׁלִישִׁית֙ לְכָל רוּחַ֣ אֲזָרֶ֔ה וְחֶ֥רֶב אָרִ֖יק אַחֲרֵיהֶֽם׃ (יג) וְכָלְתָ֤ה אַפִּי֙ וַהֲנִחוֹתִ֣י חֲמָתִ֣י בָּ֔ם וְהִנָּחֵ֖מְתִּי וְיָדְע֣וּ כִי אֲנִ֤י יהוה דִּבַּ֙רְתִּי֙ בְּקִנְאָתִ֔י בְּכַלּוֹתִ֥י חֲמָתִ֖י בָּֽם׃

והניחותי חמתו. כשאנקם בם תנוח חמתי ולא תציקני רוחי: **והנחמתי.** ואתנחם על הצער שצערתם אותי:

(יד) וְאֶתְּנֵךְ֙ לְחָרְבָּ֔ה וּלְחֶרְפָּ֖ה בַּגּוֹיִ֑ם אֲשֶׁ֥ר סְבִיבוֹתָ֖יִךְ לְעֵינֵ֥י כָל עוֹבֵֽר׃

ולחרפה. דישטרוי"ר בלע"ז:

(טו) וְהָיְתָ֤ה חֶרְפָּה֙ וּגְדוּפָ֣ה מוּסָ֔ר וּמְשַׁמָּ֖ה לַגּוֹיִ֣ם אֲשֶׁ֣ר סְבִיבוֹתָ֑יִךְ בַּעֲשׂוֹתִ֤י בָךְ֙ שְׁפָטִ֔ים בְּאַ֖ף וּבְחֵמָ֑ה וּבְתֹכְחוֹת֙ חֵמָ֔ה אֲנִ֥י יהוה דִּבַּ֖רְתִּי׃

וגדופה. בזיון: **מוסר.** יסורין: **ומשמה.** תמהון:

(טז) בְּשַׁלְּחִ֤י אֶת חִצֵּי֙ הָרָעָ֣ב הָרָעִ֔ים בָּהֶ֖ם אֲשֶׁ֣ר הָיוּ֑ לְמַשְׁחִ֣ית אֲשֶׁ֣ר אַשְׁלַ֔ח אוֹתָ֖ם לְשַׁחֵתְכֶ֑ם וְרָעָב֙ אוֹסִ֣ף עֲלֵיכֶ֔ם וְשָׁבַרְתִּ֥י לָכֶ֖ם מַטֵּה־לָֽחֶם׃

ורעב אוסיף עליכם. הוא רעב הפרוטה הכלה מן הכיס כך שמעתי: **מטה לחם.** משען לחם:

(יז) וְשִׁלַּחְתִּי֙ עֲלֵיכֶ֣ם רָעָ֔ב וְחַיְּה֥ רָעָ֖ה וְשִׁכְּלֵ֑ךְ וְדֶ֣בֶר וָדָ֔ם יַעֲבָ֖ר בָּ֑ךְ וְחֶ֙רֶב֙ אָבִ֣יא עָלַ֔יִךְ אֲנִ֥י יהוה דִּבַּ֖רְתִּי׃ (פ)

נ"ך יומי – שבת קודש ט"ז כסלו - פרשת וישלח

יחזקאל פרק ו'

(א) וַיְהִי דְבַר הוי אֵלַי לֵאמֹר: (ב) בֶּן אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְהִנָּבֵא אֲלֵיהֶם: (ג) וְאָמַרְתָּ הָרֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ דְבַר אֲדֹנָי הוי כֹּה אָמַר אֲדֹנָי הוי לֶהָרִים וְלַגְּבָעוֹת לָאֲפִיקִים (ולגאית) וְלַגֵּאָיוֹת הִנְנִי אֲנִי מֵבִיא עֲלֵיכֶם חֶרֶב וְאִבַּדְתִּי בָּמֹותֵיכֶם:

ולגבעות. לשון רמה: **ולגאיות.** לשון גיא:

(ד) וְנָשַׁמּוּ מִזְבְּחֹותֵיכֶם וְנִשְׁבְּרוּ חַמָּנֵיכֶם וְהִפַּלְתִּי חַלְלֵיכֶם לִפְנֵי גִלּוּלֵיכֶם:

חמניכם. מין תבנית צלמי עכו"ם העשויין על הגגות לחמה:

(ה) וְנָתַתִּי אֶת פִּגְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי גִלּוּלֵיהֶם וְזֵרִיתִי אֶת עַצְמֹותֵיכֶם סְבִיבֹות מִזְבְּחֹותֵיכֶם: (ו) בְּכֹל מוֹשְׁבֹותֵיכֶם הֶעָרִים תֶּחֱרַבְנָה וְהַבָּמֹות תִּישָׁמְנָה לְמַעַן יֶחֶרְבוּ וְיֶאְשְׁמוּ מִזְבְּחֹותֵיכֶם וְנִשְׁבְּרוּ וְנִשְׁבְּתוּ גִּלּוּלֵיכֶם וְנִגְדְּעוּ חַמָּנֵיכֶם וְנִמְחוּ מַעֲשֵׂיכֶם:

ויאשמו. יהיו נכרים באשמתם:

(ז) וְנָפַל חָלָל בְּתֹוכְכֶם וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי הוי: (ח) וְהוֹתַרְתִּי בִּהְיוֹת לָכֶם פְּלֵיטֵי חֶרֶב בַּגּוֹיִם בְּהִזָּרוֹתֵיכֶם בָּאֲרָצוֹת: (ט) וְזָכְרוּ פְלֵיטֵיכֶם אוֹתִי בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר נִשְׁבּוּ שָׁם אֲשֶׁר נִשְׁבַּרְתִּי אֶת לִבָּם הַזּוֹנָה אֲשֶׁר סָרָ מֵעָלַי וְאֶת עֵינֵיהֶם הַזֹּנֹות אַחֲרֵי גִלּוּלֵיהֶם וְנָקְטוּ בִּפְנֵיהֶם אֶל הָרָעוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ לְכֹל תֹּועֲבֹתֵיהֶם:

וזכרו פליטיכם אותי. את חסדי ואת רחמי שהייתי מרחם עליהם בהעוותם לפני בארצם: **אשר נשברתי את לבם הזונה.** אשר נכנעתי אצלם אע"פ שזונה לבם וסר מעלי הייתי מבקש מהם ע"י נביאי לשוב אלי ואטיב להם ולא אבו: **ונקוטו בפניהם.** מנחם חברו עם ראיתי בוגדים ואתקוטטה (שם קי"ט) יתקוטטו על עצמם על אשר לא שמעו אלי וי"ת וידנקון ואינון יהון חזן וכן תרגם הנאנקים דמדנקים ובכי ואנקה דמדנקן דמוניי"ר בלע"ז:

(י) וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי הוי לֹא אֶל חִנָּם דִּבַּרְתִּי לַעֲשׂוֹת לָהֶם הָרָעָה הַזֹּאת: (פ) (יא) כֹּה אָמַר אֲדֹנָי הוי הַכֵּה בְכַפְּךָ וּרְקַע בְּרַגְלְךָ וֶאֱמֹר אֲהָ אֶל כָּל תֹּועֲבֹות רָעֹות בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדֶּבֶר יִפֹּלוּ:

ורקע. עניינו יורה עליו מכה רגלו על הארץ ומרדד את הטיט והוא דרך אבל: **ואמר אח.** צעקת יגון ואוי:

(יב) הָרָחֹוק בַּדֶּבֶר יָמוּת וְהַקָּרוֹב בַּחֶרֶב יִפֹּול וְהַנִּשְׁאָר וְהַנָּצוֹר בָּרָעָב יָמוּת וְכִלֵּיתִי חֲמָתִי בָם:

והנצור. הנאסף אל העיר ויצורו עליו: **וכליתי חמתי.** אשלים כל חרוני וחפצי ברעתם:

(יג) וְיָדְעָתֶם כִּי אֲנִי הוי' בְּהִוָּת חַלְלֵיהֶם בְּתוֹךְ גִּלּוּלֵיהֶם סְבִיבוֹת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם אֶל כָּל גִּבְעָה רָמָה בְּכֹל | רָאשֵׁי הֶהָרִים וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן וְתַחַת כָּל אֵלָה עֲבֹתָה מְקוֹם אֲשֶׁר נָתְנוּ שָׁם רֵיחַ נִיחֹחַ לְכָל גִּלּוּלֵיהֶם:

אלה. פלנצו"ן בלע"ז: **עבתה.** לשון עץ עבות (לקמן כ) שענפיו מרובין:

(יד) וְנָטִיתִי אֶת יָדִי עֲלֵיהֶם וְנָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ שְׁמָמָה וּמְשַׁמָּה מִמִּדְבָּר דִּבְלָתָה בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי הוי': (פ)

שממה. מאין יושב: **משמה.** תמהון שיתמהו עליה רואיה:

פרק משנה שבועי - פרשת וישלח

עבודה זרה פרק ד׳

(א) רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר, שָׁלֹשׁ אֲבָנִים זוֹ בְצַד זוֹ בְּצַד מַרְקוּלִיס, אֲסוּרוֹת. וּשְׁתַּיִם, מֻתָּרוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, שֶׁנִּרְאוֹת עִמּוֹ, אֲסוּרוֹת. וְשֶׁאֵין נִרְאוֹת עִמּוֹ, מֻתָּרוֹת:

ר"ע מברטנורה

רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. זוֹ בְצַד זוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן אַחַת עַל גַּבֵּי שְׁתַּיִם, שֶׁזּוֹ עִקַּר מַרְקוּלִיס. [מַרְקוּלִיס שֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה הַנִּקְרָא בִּלְשׁוֹנָם מֶעֶרְקוּרִיס]: **בְּצַד מַרְקוּלִיס.** בְּצַד אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל מַרְקוּלִיס, כְּלוֹמַר שֶׁהָאֲבָנִים רְחוֹקוֹת אַרְבַּע אַמּוֹת מִן הַמַּרְקוּלִיס וְיָדוּעַ דְּלָאו מִנִּיהּ נָפַל, וּבְהָא קָאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּשָׁלֹשׁ אֲבָנִים אֲסוּרוֹת, שֶׁאֵין מַרְקוּלִיס פָּחוֹת מִשָּׁלֹשׁ אֲבָנִים, וְעוֹשִׂין מַרְקוּלִיס קָטָן בְּצַד מַרְקוּלִיס גָּדוֹל. וְקָטָן הַנַּעֲשֶׂה בְּצַד גָּדוֹל עֲבְדֵי לֵיהּ בְּכָל דְּהוּ וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁיִּהְיֶה אַחַת עַל גַּבֵּי שְׁתַּיִם. וְרַבָּנָן סָבְרֵי, אֵין עוֹשִׂין מַרְקוּלִיס קָטָן בְּצַד מַרְקוּלִיס גָּדוֹל, הִלְכָךְ נִרְאוֹת עִמּוֹ, כְּלוֹמַר סְמוּכוֹת לוֹ, דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּמִנִּיהּ נָפַל, בֵּין שְׁתַּיִם בֵּין שָׁלֹשׁ אֲסוּרִים. אֵין נִרְאוֹת עִמּוֹ, מֻתָּרוֹת. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

(ב) מָצָא בְרֹאשׁוֹ מָעוֹת, כִּסּוּת אוֹ כֵלִים, הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. פַּרְכִּילֵי עֲנָבִים וַעֲטָרוֹת שֶׁל שִׁבֳּלִים וְיֵינוֹת וּשְׁמָנִים וּסְלָתוֹת וְכָל דָּבָר שֶׁכַּיּוֹצֵא בּוֹ קָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אָסוּר:

ר"ע מברטנורה

מָצָא בְרֹאשׁוֹ. שֶׁל מַרְקוּלִיס: **מָעוֹת כְּסוּת אוֹ כֵלִים הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִים.** וְהוּא שֶׁלֹּא יְהוּ מֻנָּחִין לְנוֹי, כְּגוֹן שֶׁיִּהְיוּ הַמָּעוֹת מֻנָּחִים בְּכִיס קָשׁוּר וְתָלוּי לוֹ עַל צַוָּארוֹ, כְּסוּת מְקֻפֶּלֶת וּמֻנַּחַת עַל כְּתֵפוֹ אוֹ עַל רֹאשׁוֹ, כֵּלִים נַמִּי מֻנָּחִים עַל רֹאשׁוֹ, שֶׁכָּל אֵלּוּ אֵינָם דֶּרֶךְ נוֹי:

(ג) עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיָה לָהּ גִּנָּה אוֹ מֶרְחָץ, נֶהֱנִין מֵהֶן שֶׁלֹּא בְטוֹבָה וְאֵין נֶהֱנִין מֵהֶן בְּטוֹבָה. הָיָה שֶׁלָּהּ וְשֶׁל אֲחֵרִים, נֶהֱנִין מֵהֶן בֵּין בְּטוֹבָה וּבֵין שֶׁלֹּא בְטוֹבָה:

ר"ע מברטנורה

שֶׁלֹּא בְטוֹבָה. שֶׁלֹּא יַעֲלֶה שָׂכָר לַבְּמָרִים:

(ד) עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל נָכְרִי, אֲסוּרָה מִיָּד. וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֵין אֲסוּרָה עַד שֶׁתֵּעָבֵד. נָכְרִי מְבַטֵּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ וְשֶׁל חֲבֵרוֹ, וְיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ מְבַטֵּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל נָכְרִי. הַמְבַטֵּל עֲבוֹדָה זָרָה, בְּטֵל מִשַּׁמְּשֶׁיהָ. בְּטֵל מִשַּׁמְּשֶׁיהָ, מִשַּׁמְּשֶׁיהָ מֻתָּרִין וְהִיא אֲסוּרָה:

ר"ע מברטנורה

עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל נָכְרִי אֲסוּרָה מִיָּד. דִּכְתִיב (דְּבָרִים ז) פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם, מִשְּׁפִסְלוֹ נַעֲשָׂה לוֹ לֵאלוֹהַּ: **וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁתֵּעָבֵד.** דִּכְתִיב (שָׁם כו) וְשָׂם בַּסָּתֶר, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לָהּ דְּבָרִים שֶׁל סֵתֶר, כְּלוֹמַר שֶׁיַּעַבְדֶנָּה, שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל אֵינוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֶלָּא בַּסֵּתֶר מִפְּנֵי שֶׁמִּתְיָרֵא מִבֵּית דִּין: **נָכְרִי מְבַטֵּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלּוֹ.** דִּכְתִיב פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ, כְּשֶׁהֵן נוֹהֲגִין בָּהֶן מִנְהַג אֱלָהוּת, אֲבָל אִם בִּטְּלוּהָ הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִים: **וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל.** בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ לוֹ בָּהּ שֻׁתָּפוּת. וְאֵין כֵּן הַלָּכָה, דְּנָכְרִי אֵין מְבַטֵּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ בָּהּ שֻׁתָּפוּת: **וְיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ מְבַטֵּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁל נָכְרִי.** וַאֲפִלּוּ נָתַן לוֹ הַנָּכְרִי רְשׁוּת:

(ה) כֵּיצַד מְבַטְּלָהּ, קָטַע רֹאשׁ אָזְנָהּ, רֹאשׁ חָטְמָהּ, רֹאשׁ אֶצְבָּעָהּ, פְּחָסָהּ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא חִסְּרָהּ, בְּטְלָהּ. רָקַק בְּפָנֶיהָ, הִשְׁתִּין בְּפָנֶיהָ, גְּרָרָהּ, וְזָרַק בָּהּ אֶת הַצּוֹאָה, הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ בְּטֵלָה. מְכָרָהּ אוֹ מִשְׁכְּנָהּ, רַבִּי אוֹמֵר, בְּטֵל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא בְטֵל:

ר"ע מברטנורה

פְּחָסָהּ. בְּפָנֶיהָ. מִעֵבָה בְּקוּרְנָס עַד שֶׁהֵסִיר צוּרַת פָּנֶיהָ: **גְּרָרָהּ.** סָחוֹב וְהַשְׁלֵךְ בְּתוֹךְ הַטִּיט: **אֵינָהּ בְּטֵלָה.** דִּלְפּוּם שָׁעָה רָתַח עֲלֵהּ, וַהֲדַר פָּלַח לַהּ: **רַבִּי אוֹמֵר בְּטֵלָה.** פִּלְגְּתָא דְּרַבִּי וְרַבָּנָן כְּשֶׁמְּכָרָהּ לְנָכְרִי, אֲבָל מְכָרָהּ לְיִשְׂרָאֵל צוֹרֶף דִּבְרֵי הַכֹּל בְּטֵלָה. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

(ו) עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהִנִּיחוּהָ עוֹבְדֶיהָ בְּשְׁעַת שָׁלוֹם, מֻתֶּרֶת. בְּשְׁעַת מִלְחָמָה, אֲסוּרָה. בִּימוֹסְיָאוֹת שֶׁל מְלָכִים, הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָם בְּשָׁעָה שֶׁהַמְּלָכִים עוֹבְרִים:

ר"ע מברטנורה

שֶׁהִנִּיחוּהָ עוֹבְדֶיהָ. וְאֵין דַּעְתָּם לַחֲזֹר: **בְּשְׁעַת שָׁלוֹם מֻתֶּרֶת.** הוֹאִיל וְיָצְאוּ לְדַעַת וְלֹא נְטָלוּהָ עִמָּהֶם, בְּטֵלוּהָ: **בִּימוֹסְיָאוֹת שֶׁל מְלָכִים.** אַבְנֵי גָזִית הַמְתֻקָּנוֹת בְּדֶרֶךְ מַהֲלַךְ הַמֶּלֶךְ, וּכְשֶׁהַמֶּלֶךְ עוֹבֵר שָׁם מוֹשִׁיבִים שָׁם עֲבוֹדָה זָרָה וְהוּא מִשְׁתַּחֲוֶה לָהּ. וּבַגְּמָרָא מְפָרֵשׁ, מִפְּנֵי שֶׁמַּנִּיחִין אוֹתָהּ, כְּלוֹמַר אֵינָן מְיֻחָדוֹת לְהוֹשִׁיב שָׁם עֲבוֹדָה זָרָה כָּל שָׁעָה אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁהַמְּלָכִים עוֹבְרִים, וּפְעָמִים שֶׁהַמְּלָכִים עוֹבְרִים בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם, הִלְכָּךְ לָאו מְשַׁמְּשֵׁי עֲבוֹדָה זָרָה חֲשִׁיבִי:

(ז) שָׁאֲלוּ אֶת הַזְּקֵנִים בְּרוֹמִי, אִם אֵין רְצוֹנוֹ בַּעֲבוֹדָה זָרָה, לָמָּה אֵינוֹ מְבַטְּלָהּ. אָמְרוּ לָהֶן, אִלּוּ לְדָבָר שֶׁאֵין צָרֶךְ לָעוֹלָם בּוֹ הָיוּ עוֹבְדִין, הָיָה מְבַטְּלוֹ. הֲרֵי הֵן עוֹבְדִין לַחַמָּה וְלַלְּבָנָה וְלַכּוֹכָבִים וְלַמַּזָּלוֹת. יְאַבֵּד עוֹלָמוֹ מִפְּנֵי הַשּׁוֹטִים. אָמְרוּ לָהֶן, אִם כֵּן, יְאַבֵּד דָּבָר שֶׁאֵין צָרֶךְ לָעוֹלָם בּוֹ וְיַנִּיחַ דָּבָר שֶׁצָּרֶךְ הָעוֹלָם בּוֹ. אָמְרוּ לָהֶן, אַף אָנוּ מַחֲזִיקִין יְדֵי עוֹבְדֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ, שֶׁאוֹמְרִים, תֵּדְעוּ שֶׁהֵן אֱלוֹהוֹת, שֶׁהֲרֵי הֵן לֹא בָטְלוּ:

ר"ע מברטנורה

אַף אָנוּ מַחֲזִיקִין יְדֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ. הָעוֹבְדִים לַחַמָּה וְלַלְּבָנָה. אִם הָיוּ רוֹאִין שֶׁשְּׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה חָרְבוּ מֵעַצְמָן וְאֵלּוּ קַיָּמוֹת, הָיוּ מוֹדִים לְאֵלּוּ:

(ח) לוֹקְחִין גַּת בְּעוּטָה מִן הַגּוֹי אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹטֵל בְּיָדוֹ וְנוֹתֵן לַתַּפּוּחַ. וְאֵינוֹ נַעֲשֶׂה יַיִן נָסֶךְ, עַד שֶׁיֵּרֵד לַבּוֹר. יָרַד לַבּוֹר, מַה שֶּׁבַּבּוֹר אָסוּר, וְהַשְּׁאָר מֻתָּר:

ר"ע מברטנורה

גַּת בְּעוּטָה. שֶׁבְּעָטָהּ וּדְרָכָהּ נָכְרִי: **אַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹטֵל בְּיָדוֹ.** עֲנָבִים מִתּוֹךְ הַיַּיִן: **וְנוֹתֵן לַתַּפּוּחַ.** מְקוֹם אֲסִיפַת הָעֲנָבִים הֶעָשׂוּי כְּמִין גַּל קָרוּי תַּפּוּחַ, וְסָבַר תַּנָּא דִּידָן דְּאֵינוֹ נַעֲשֶׂה יַיִן נָסֶךְ עַד שֶׁיֵּרֵד לַבּוֹר. וְזוֹ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה הִיא, וְאֵין הֲלָכָה, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל הַיַּיִן לְהִמָּשֵׁךְ, נַעֲשָׂה יַיִן נָסֶךְ: **מַה שֶּׁבַּבּוֹר אָסוּר.** אִם יִגַּע בּוֹ נָכְרִי אַחֲרֵי כֵּן:

(ט) דּוֹרְכִין עִם הַגּוֹי בַּגַּת, אֲבָל לֹא בּוֹצְרִין עִמּוֹ. יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטָמְאָה, לֹא דוֹרְכִין וְלֹא בּוֹצְרִין עִמּוֹ, אֲבָל מוֹלִיכִין עִמּוֹ חָבִיּוֹת לַגַּת, וּמְבִיאִין עִמּוֹ מִן הַגָּת. נָחְתּוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּטָמְאָה, לֹא לָשִׁין וְלֹא עוֹרְכִין עִמּוֹ, אֲבָל מוֹלִיכִין עִמּוֹ פַּת לַפַּלְטֵר:

ר"ע מברטנורה

דּוֹרְכִין עִם הַגּוֹי בַּגַּת. וְלֹא אָמְרִינַן מִשְׁתַּכֵּר בְּאִסּוּרֵי הֲנָאָה הוּא, דַּאֲפִלּוּ בְּשִׁתְיָה סָבַר הַאי תַּנָּא דְּשָׁרֵי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יָרַד לַבּוֹר. וּמִשּׁוּם גּוֹרֵם טֻמְאָה לֵיכָּא, שֶׁמִּשָּׁעָה שֶׁדָּרַךְ בָּהֶם הַנָּכְרִי מְעַט, נִטְמְאוּ, וְנִמְצָא שֶׁאֵין הַיִּשְׂרָאֵל גּוֹרֵם טֻמְאָה: **אֲבָל לֹא בּוֹצְרִין עִמּוֹ.** לְפִי שֶׁנּוֹתְנָם בְּגַת טְמֵאָה, וְהַנָּכְרִי מְטַמֵּא הָעֲנָבִים בְּמַגָּעוֹ, וְהַיִּשְׂרָאֵל הַבּוֹצֵר עִמּוֹ גּוֹרֵם טֻמְאָה. וְסָבַר הַאי תַּנָּא אָסוּר לְגָרֵם טֻמְאָה לְחֻלִּין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַאֲפִלּוּ הֵם שֶׁל נָכְרִי. וְאֵין הֲלָכָה כְּמִשְׁנָה זוֹ, דְּקַיְמָא לָן כֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל הַיַּיִן לְהִמָּשֵׁךְ נַעֲשָׂה יַיִן נֶסֶךְ, הִלְכָּךְ אֵין דּוֹרְכִין עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בַּגַּת. וְקַיְמָא לָן מֻתָּר לְגָרֵם טֻמְאָה לְחֻלִּין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהַחֻלִּין הֵם שֶׁל נָכְרִי, הִלְכָּךְ בּוֹצְרִין עִם הַנָּכְרִי, וְאַף עַל פִּי שֶׁגּוֹרֵם טֻמְאָה לְחֻלִּין אֵין בְּכָךְ כְּלוּם. וּמֵיהוּ יִשְׂרָאֵל הַבּוֹצֵר כַּרְמוֹ לְכַתְּחִלָּה לֹא יִקַּח נָכְרִי עִמּוֹ אֲפִלּוּ לְהָבִיא עֲנָבִים לַגַּת, מִשּׁוּם לֵךְ לֵךְ אָמְרִינַן נְזִירָא כוּ': **וְיִשְׂרָאֵל הָעוֹשֶׂה פֵּרוֹתָיו בְּטֻמְאָה.** עוֹבֵר עֲבֵרָה הוּא, לְפִי שֶׁהוּא מְטַמֵּא הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשְׂרוֹת שֶׁבָּהֶם. הִלְכָּךְ אָסוּר לְסַיְּעוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא רָגִיל בְּכָךְ: **אֲבָל מוֹלִיכִין עִמּוֹ.** חֲבִיּוֹת רֵיקָנִיּוֹת לַגַּת: **וּמְבִיאִין עִמּוֹ.** חֲבִיּוֹת מְלֵאוֹת מִן הַגַּת. דְּמַאי דַּהֲוָה הֲוָה, מֵאַחַר שֶׁנִּטְמְאוּ מֻתָּר לִתֵּן הַיַּיִן בְּחָבִיּוֹת טְמֵאוֹת:

(י) גּוֹי שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בְּצַד הַבּוֹר שֶׁל יַיִן, אִם יֵשׁ לוֹ עָלָיו מִלְוָה, אָסוּר. אֵין לוֹ עָלָיו מִלְוָה, מֻתָּר. נָפַל לַבּוֹר וְעָלָה, וּמָדְדוֹ בַּקָּנֶה, הִתִּיז אֶת הַצְּרָעָה בַּקָּנֶה אוֹ שֶׁהָיָה מְטַפֵּחַ עַל פִּי חָבִית מְרֻתַּחַת, בְּכָל אֵלּוּ הָיָה מַעֲשֶׂה, וְאָמְרוּ יְמָכֵר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. נָטַל אֶת הֶחָבִית וּזְרָקָהּ בַּחֲמָתוֹ לַבּוֹר, זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה וְהִכְשִׁירוּ:

ר"ע מברטנורה

אִם יֵשׁ לוֹ עָלָיו מִלְוָה אָסוּר. אִם יֵשׁ לוֹ עַל הַיַּיִן מִלְוָה, שֶׁזֶּה הַיַּיִן מְשֻׁעְבָּד לוֹ בְּחוֹבוֹ, אָז הוּא כְּמָמוֹנוֹ וְנֶגַע בֵּיהּ לִרְאוֹת הֵיאַךְ הוּא: **נָפַל.** הַנָּכְרִי לְבוֹר מָלֵא יַיִן: **וְעָלָה.** מֵת. אַף עַל גַּב דְּנָגַע בְּשָׂעָה שֶׁנָּפַל אֵינוֹ אָסוּר בַּהֲנָאָה, הוֹאִיל וְלֹא נִתְכַּוֵּן לִגַּע. אֲבָל עָלָה חַי, בַּעֲלָיָתוֹ אוֹסְרוֹ, מִשּׁוּם דְּמוֹדֶה לַעֲבוֹדָה זָרָה עַל שֶׁנִּצּוֹל: **וּמְדָדוֹ בַּקָּנֶה.** אוֹ שֶׁהָיָה הַנָּכְרִי מוֹדֵד יֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּקָנֶה: **וְהִתִּיז.** אוֹ שֶׁהִתִּיז הַנָּכְרִי אֶת הַצְּרָעָה מִיֵּינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַקָּנֶה וְלֹא נָגַע בְּיָדָיו בַּיַּיִן: **הַמְרֻתָּחַת.** שֶׁהָיְתָה הֶחָבִית מְעֻלָּה רְתִיחוֹת, וְטָפַח הַנָּכְרִי בְּיָדוֹ עַל הָרְתִיחוֹת, אֵין דֶּרֶךְ נִסּוּךְ בְּכָךְ: **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר.** וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: **זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה וְהִכְשִׁירוּ.** אַף בִּשְׁתִיָּה:

(יא) הַמְטַהֵר יֵינוֹ שֶׁל נָכְרִי וְנוֹתְנוֹ בִּרְשׁוּתוֹ בְּבֵית הַפָּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, בְּעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גּוֹיִם וְיִשְׂרְאֵלִים, מֻתָּר. בְּעִיר שֶׁכֻּלָּהּ גּוֹיִם, אָסוּר, עַד שֶׁיּוֹשִׁיב שׁוֹמֵר. וְאֵין הַשּׁוֹמֵר צָרִיךְ לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּמְשַׁמֵּר. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹצֵא וְנִכְנָס, מֻתָּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, כָּל רְשׁוּת גּוֹיִם אַחַת הִיא:

ר"ע מברטנורה

הַמְטַהֵר יֵינוֹ שֶׁל נָכְרִי. יִשְׂרָאֵל שֶׁדָּרַךְ עֲנָבִים שֶׁל נָכְרִי בְּכַשְׁרוּת כְּדֵי לְמָכְרוֹ לְיִשְׂרָאֵל, וְאֵינוֹ נוֹתֵן מָעוֹת לַנָּכְרִי עַד שֶׁיִּמְכְּרֶנּוּ לְאַחַר זְמַן: **וְנוֹתְנוֹ בִּרְשׁוּתוֹ.** שֶׁל נָכְרִי: **בְּעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ נָכְרִים וְיִשְׂרְאֵלִים מֻתָּר.** דְּמִרְתַּת נָכְרִי דִּלְמָא חָזוּ לֵיהּ הָנָךְ יִשְׂרָאֵל דְּעָבְרֵי בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וּמַפְסִידְנָא. וַאֲפִלּוּ אֵין מַפְתֵּחַ וְחוֹתָם, שָׁרֵי. וְהוּא שֶׁאֵין לוֹ מְלוָה עַל אוֹתוֹ יַיִן, כְּגוֹן שֶׁכָּתַב לוֹ הִתְקַבַּלְתִּי מִמְּךָ, כִּדְאָמְרִינַן לְקַמָּן: **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר כָּל רְשׁוּת נָכְרִי אַחַת הִיא.** פְּלֻגְתָּא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר וְתַנָּא קַמָּא, דְּתַנָּא קַמָּא סָבַר כְּשֶׁהִנִּיחַ יִשְׂרָאֵל יַיִן בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל נָכְרִי בַּעַל הַיַּיִן, הוּא דְּבָעִינַן שֶׁיְּהֵא הַבַּיִת פָּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים וְעִיר שֶׁיִּשְׂרָאֵל וְנָכְרִים דָּרִים בָּהּ. אֲבָל בִּרְשׁוּת נָכְרִי אַחֵר שֶׁאֵינוֹ בַּעַל הַבַּיִת, אֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל דָּרִים בָּהּ, שָׁרֵי. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר, כָּל רְשׁוּת נָכְרִי אַחַת הִיא, וְכִי הֵיכִי דְּבִרְשׁוּת הַנָּכְרִי בַּעַל הַיַּיִן אָסוּר אֲפִלּוּ בְּעִיר שֶׁיִּשְׂרָאֵל וְנָכְרִים דָּרִים בָּהּ וְהַבַּיִת פָּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים, הָכִי נַמִּי בִּרְשׁוּת נָכְרִי אַחֵר, צָרִיךְ עִיר שֶׁיִּשְׂרָאֵל וְנָכְרִים דָּרִים בָּהּ וּבַיִת פָּתוּחַ לִרְשׁוּת הָרַבִּים. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. וּבִזְמַן שֶׁמַּפְתֵּחַ וְחוֹתָם בְּיַד יִשְׂרָאֵל, בֵּין בִּרְשׁוּת בַּעַל הַיַּיִן בֵּין בִּרְשׁוּת נָכְרִי אַחֵר, מֻתָּר לְדִבְרֵי הַכֹּל:

השיעור השבועי

"יזכור מסירות נפש"

שיעור ברמ"ח אותיות - אות כ"ז.

כז. רש"ג הצטער תמיד על זה שחידש אדמו"ר הזקן בתניא "יזכור מסירות נפש בהוי' שבזה יעבור הרוח שטות" וכו', שראה באיזה ספר שכשיעלה לו איזה הרהור יזכור מסירות נפש [ראה את זה באיזה ספר מוסר, ושואל את עצמו מה חידש האדמו"ר הזקן? צריך להסביר איזה צער זה לחסיד]. **אך אחר כך הבין שרחוק מזרח ממערב** [ואז נחה דעתו], **כי שם כתוב ענין הזיכרון בדרך סגולה ובתניא נתבאר שזהו הדבר עצמו, שהמסירות נפש שלו הוא באמת על כל דבר ודבר שנגד רצון העליון, והבן.**

ההסבר של הרש"ג הוא שסתם ספר מוסר נותן סגולה, ובתניא כתוב שעל ידי התבוננות מעוררים את המסירות נפש נגד הרוח שטות הפרטי שתקף אותך. זה מתייחס לעצם הדבר. זה לא שבא מישהו ומפריע לך והעצה היא איך לסלק אותו על ידי הסחת הדעת. אצל יהודי הדבר הכי חזק זה מסירות נפש אז ממילא צריך לחשוב על כח זה. בתניא כתוב שיהודי צריך להגיע למודעות שכל שטות כזו היא נפש בהמית, וכל נפש בהמית היא סטרא אחרא, וכל סטרא אחרא היא "תועבת ה' אשר שנא", ואת אותה מסירות נפש למות על קדוש ה' - להפנות אל אותו הדבר. למה זה כל כך חשוב לרש"ג? חב"ד זה 'עצמי', בלי בחינות וסגולות [אצל ר' נחמן, בהשקפה חיצונית, זה נראה כך. כמובן שלא הכוונה, רק הסגנון. בחב"ד זה בדיוק ההיפך]. רש"ג רוצה לומר שכל הסגנון הזה הוא עולם התהו ביחס לחב"ד. 'עצמי' מדבר רק על אותו הדבר. בלי זה - ריבוי, לא אחדות. תמיד צריך להבין את העצות. התניא נקרא בפי הרבי הקודם "ספר **עצות** לתחלואי הנפש", "כי בהם ימצא מרגוע לנפשו... ונכון לבו יהיה בטוח בה' הגומר בעדנו" (הקדמת התניא). כאלו עצות לא נתנו לפני חסידות חב"ד. עצה זה מלשון עצמי. הרבי הרש"ב בשיחה קורא לזה תקון השלמות. לעשות תשובה זה לא שלמות. תשובה זה שאתה עושה משהו כדי לתקן משהו אחר שעשית. זו תשובה של 'מתנגד'. הוא אומר שם שכל ההשקפה הזו לא מביאה תקון עצמי, לא מגיעים לעצם. השלמות היא רק כשמתעמקים בדבר עצמו, באלוקות שבו, וזה רק על ידי פנימיות התורה. אין פה שום קונצים [גם אצל ר' נחמן - שזו הגזמה ביחס לכל מי שקדם לו - זה גם בשביל להילחם בחיצוניות, רק מן הכיוון השני. אם כל דבר הוא סגולה לכל דבר אז זו דרך נוספת לגילוי העצם. אמר "תורתי היא כולה בחינות", לא רק סגולות].

שוב, צריכה להיות אותה מסירות נפש על כל דבר כמו על עבודה זרה. כאשר העצה באה רק בתור סגולה, יוכל האדם לגרש הרהורים רק עד גבול מסוים. רק במודע, ולא יגיע אף פעם לתת מודע. פרויד, להבדיל, אומר שכל התאוות זה רק טיפה בים ממה שיש בראש. בדרך כזו אתה תגרש רק את התופעה בחיצוניות. אמנם, כל התניא זה רק עבור העבודה במודע, כאשר הרע שבלב נשאר בתקפו, אבל כאן מסוגל לגלות לך, ולתקן לך לאט לאט את תוך הלב, כי מסירות נפש זה דבר עצמי. זה הבדלה בשביל המתקה, להבדיל בין בינוני לצדיק. כשמבינים את זה נכון ועובדים כך על המודע במסירות נפש, בהתעצמות, זה מגיע גם עד לתת מודע. לכן פותח האדמו"ר האמצעי את קונטרס ההתפעלות בציון העובדה שאדמו"ר הזקן מסר נפשו על כך שכל אחד יוכל להגיע לעבודת הצדיק של יחודא עילאה. עבודה כזו מסוגלת לתקן גם את הרע הנעלם, מה שאין כן בדרך של סגולה. יש הבדל בין עבודת כלל לפרט. כלל זה מקיף, שלא מגיע לידי פועל. אתה רק חושב על מסירות נפש, אבל לא מסירות נפש בפועל ממש. יש הבדל גדול בין מסירות נפש בכח למסירות נפש בפועל. ר' עקיבא לא הסתפק בכח, רצה בפועל. סגולה פועלת בדרך של בכח. אתה מוכן. אבל אם זה נגד הרהור עצמו, אז זה בפועל נגדו. אתה יודע שאותו הרהור הוא כמו עבודה זרה ממש. אתה מתבונן שזה אותו הדבר, אותה רוח שטות. כל זה בכח זה רק כללי. הפועל מתמקד על הפרט, כמו שעולם העשיה הוא פרט, למעליותא. בפרט יש עצמיות, יש יחס ודו שיח. כשמתקנים אדם יש משמעות לזה שאתה מתייחס לפרט, וזה נכנס לתוך הלב ממש, ומתחיל לתקן את הרע הנעלם.

לחיים לחיים!

לוח הילולא דצדיקיא לשבוע פרשת וישלח

יום שלישי, י"ב כסלו

הגה"ק רַבִּי שְׁלֹמֹה בהג"ר יְחִיאֵל לוּרְיָא מִלוּבְּלִין, הַמַּהַרְשַׁ"ל (של"ד)

הרה"ק רַבִּי אַבְרָהָם דֹּב בְּהג"ר דָּוִד אוֹיֶערְבַּאךְ מֵאַוְורִיטְשׁ, הַ'בַּת עַיִן' (תר"א)

יום רביעי, י"ג כסלו

רַבִּינָא בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא, עָרַךְ וְסִדֵּר אֶת הַתַּלְמוּד הַבַּבְלִי (ד'ר"ס)

הרה"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל בהרה"ק ר' שְׁמוּאֵל אֵלְיָהוּ טוֹיבּ מִמּוֹזְדְ'יץ, בַּעַל 'דִּבְרֵי יִשְׂרָאֵל' (תרפ"א)

הרה"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל בהרה"ק ר' דָּוִד מֹשֶׁה מִטְשָׁארְטְקוֹב, בַּעַל 'תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל' (תרצ"ד)

יום חמישי, י"ד כסלו

הַגָּאוֹן רַבִּי מְנַשֶּׁה ב"ר יִשְׂרָאֵל בֶּן יוֹסֵף מֵאַמְסְטֶרְדַם בַּעַל 'נִשְׁמַת חַיִּים' (תי"ח)

הגה"ק רַבִּי דָּוִד בהגה"ק ר' מַסְעוּד אַבּוּחֲצִירָא, בַּעַל 'פֶּתַח הָאֹהֶל' (תר"פ)

יום שישי, ט"ו כסלו

רַבִּי יְהוּדָה בֶּן רַבָּן שִׁמְעוֹן הַנָּשִׂיא - רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ. סִדֵּר אֶת הַ'שִּׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה' (ג'תתקנ"ד)

הגה"ק רַבִּי שִׂמְחָה בּוּנֶם בהג"ר אַבְרָהָם שְׁמוּאֵל בִּנְיָמִין סוֹפֵר, אַבַ"ד פְּרֶעמִשְׁבּוּרְג, בַּעַל 'שֵׁבֶט סוֹפֵר' (תרס"ז)

הרה"ק רַבִּי דָּוִד בהרה"ק ר' יִצְחָק מִסְקְווִירָא (תר"פ)

שבת קדש, ט"ז כסלו

הרה"ק רַבִּי מְנַחֵם בהרה"ק ר' יַעֲקֹב דָּוִד קַאלִישׁ מֵאַמְשִׁינוֹב (תרע"ח)

ה"בת עין"
"השאר כאן אצלי"

רבי אברהם דוב מאווריטש מחבר ספר 'בת עין', נולד בשנת תק"כ לאביו רבי דוד, מגיד מישרים בחמעלניק. נישא לבתו של רבי נתן נטע מאווריטש, תלמיד הבעל שם טוב, והיה תלמידם של רבי מנחם נחום מטשרנוביל, רבי מרדכי מטשרנוביל ורבי לוי יצחק מברדיטשוב. כיהן כרב בז'יטומיר ובאווריטש, ובשנת תקצ"א עלה לארץ ישראל, שאהבתו אליה משתקפת רבות בספרו. עם זאת, לא נתן לאהבת הארץ להשפיע על השקפותיו: כאשר פנה אליו השר מונטיפיורי בבקשה "לעודד את בניין הארץ על פי רוח הזמן", הגיב בחריפות: "רוח הזמן היא אפיקורסות!". בהגיעו לארץ השתכן רבי אברהם דוב בצפת, שם נתקבל לרבה של עדת החסידים. הוא נשאר בצפת כל ימיו, גם לנוכח קשיים עצומים כפרעות הפלאחים בתקצ"ד, רעידת האדמה בתקצ"ז, ופרעות הדרוזים בתקצ"ח. בי"ב בכסלו תר"א נסתלק הצדיק, ונטמן בעירו צפת.

***

רבי אברהם דוב, ששמו הלך לפניו כגאון ואיש קדוש, היה האדמו"ר הראשון שהתישב בצפת אחרי האדמו"רים רבי מנחם מענדיל מויטבסק ורבי אברהם מקאליסק - מייסדי הישוב החסידי בארץ שהתגוררו בצפת זמן מסוים, כששים שנה לפניו. הוא נתקבל בכבוד מלכים ובחרדת קודש ע"י עדת החסידים בצפת שהוקסמו מאישיותו הגדולה והדגולה והכתירוהו לרב העדה ומנהיגה, ראש על כולל החסידים אשר במדינת פולין, ודבקו בו באהבה והערצה.

רבי שמואל הלר, רבה של צפת, מצא בו רב ומורה והתקשר אליו בלב ונפש. גם רבי אברהם דוב התייחס לתלמידו רבי שמואל באהבה יתירה והיה קורא לו, שלא בפניו, "רבי שמואל שלי". הוא השפיע עליו להפסיק את סגופי הצום שהיה רגיל בהם, ומדי קבלו עליו צום היה מרגיש בכך ומזמינו אליו, ומכבדו בספל קפה... כאשר טבל פעם רבי שמואל במקוה לשם קבלת 'צום הפסקה' של שלשה ימים רצופים, פגש בו רבו בשובו הביתה מטבילתו ואמר לו: שמואל, חדל מלהסתגף בצומות, כי צומות וסגופים מעוררים דינים! דברי רבו קודש היה לו, ומלא אחריהם ללא הסוס.

אחיו הצעיר של רבי שמואל, משה יהודה ליב ז"ל, השו"ב דטבריא, דבק אף הוא בכל נפשו ברב מאווריטש זיע"א ולעתים קרובות היה עולה אליו צפתה. מתוך חִבוב מצוה לא עשה דרכו ברכיבה, אלא כל אותה דרך ארוכה מטבריא לצפת היה הולך רגלי.

בערבי יום הכפורים, לאחר עבודה מאומצת בשחיטת הכפרות בלילה שלפניו, לא שינה ממנהגו הנ"ל והלך רגלי מטבריא לצפת כדי לשבות אצל רבו ביום הקדוש. באחת השנים, תעה בדרכו זמן רב ובא לצפת לפנות ערב. כשנכנס לרבו מצא אותו אוכל כבר את הסעודה המפסקת, והוא אמר לו: משה ליב! הא לך שיריים! ונתן לו כמה כפות מרק לגמוע. ור' משה לייב סח אחרי כן, כי עם כל עייפותו הקשה מנדודיו כל אותו היום מבלי שבא אוכל אל פיו, היתה הרגשתו הגופנית והרוחנית מרוממת באותו יום הכיפורים כפי שלא היתה מימיו.

ר' משה ליב נפטר בצפת בשנת תר"ל, ביום י"ג בטבת שחל אותה שנה בערב שבת. זמן קצר לאחר פטירתו, בא בחלום לאחיו וספר לו: כשעליתי אל העולם העליון מיד לאחר פטירתי, היתה השבת ממשמשת ובאה, ומפני קדושתה לא נטפלו אלי כל אותו מעת לעת. במוצאי שבת בא אלי שליח בית דין של מעלה, והזמין אותי לבוא לפניהם כדי למסור להם דין וחשבון על מעשי בעולם הזה. אמרתי לשליח: מעולם לא עשיתי דבר מבלי להמלך

קודם ברבי, הרב רבי אברהם דוב מאוריטש, ולכן הנני מבקשך להביאני אליו - כדי לשאול בעצתו. השליח נעתר לבקשתי, והביאני אליו. נכנסתי לרבי כשהשליח נשאר בחוץ לחכות לי, וספרתי לו על הזמנתי לבית דין של מעלה כנ"ל, והוא אמר לי: השאר כאן אצלי! ומאז הנני במחיצתו...

***

בזמן הרעש בצפת, שהה רבי אברהם דוב בבית מדרשו והתפלל תפלת מנחה. כשהגיע בתפלתו לנפילת אפים, החלו זעזועי הרעש, ומיד השתחוה בפשוט ידים ורגלים על רצפת בית המדרש תוך תפלה ותחנונים, וקרא למתפללים להצטופף סביבו. הזעזועים גברו, חלק הארי מכִּפת בית המדרש וקירותיו התמוטטו, אולם אותו שטח מצומצם בו נמצא הרב והמתפללים שהצטופפו סביבו לא נפגע ונשאר עומד על תלו בנס.

בהלה והתרגשות תקפו את הניצולים, אולם רבי אברהם דוב לא נתן לאנדרלמוסיה ואזלת היד להשתלט עליהם. הוא הכריז: "לא עת בכות וספוד! צריך להחיש עזרה לנצרכים, ולהציל מה שבידי אדם להצילו". מיד התארגנו פלוגות הצלה לפקח את גלי המפולת מעל האנשים שנקברו תחתיהם. הם מהרו לשלוח שליחים אל הערים הסמוכות, להודיע להם על אסונם האיום ולבקש את עזרתם, ובכחות משותפים התאמצו להציל את החיים ולקבור את המתים. יומם ולילה עבדו, אך העבודה היתה למעלה מכחותיהם והיא נמשכה חדשים רבים.

בין החסידים היו שטענו כי אין עתיד לצפת, ודרשו ללכת בדרכו של מנהיג הפרושים, לנטוש את העיר המשכלת יושביה על ידי אסון הרעש שפגע בה שלש פעמים במאה הזאת - כי בשנת תק"ך נחרבה העיר פעמיים ע"י רעש. אך הצדיק הטיל את מלוא משקל השפעתו וסמכותו, כדי לסכל עצה נמהרה זו. הוא הבטיח להם כי פגע זה שוב לא יפקוד אותם בעתיד, ובסס הבטחתו זו על יסוד דברי התלמוד: "שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי בן דוד בא? אמר להם: לכשיפול השער הזה ויבנה, ויפול ויבנה, ויפול". בבארו את הדברים המופלאים הללו, כי המלה שער היא בגימטריא צפת, ואותיותיה של המלה שער נקראות משמאל לימין 'רעש'. כלומר, ה"שער", צפת, יפול ע"י רעש רק שלש פעמים ולא יותר עד ביאת המשיח. הבטחה חגיגית זו חוללה נפלאות: היא הפיחה רוח חיים בעצמות היבשות, העבירה מהם כבמטה קסם את היאוש שאפף אותם, ועודדה אותם להתחיל בעבודת השקום והקמת ההריסות תוך אמונה ובטחון בעתידם. ואכן, כאשר התייר רובינזון ביקר בצפת בשנה שלאחרי הרעש, היתה כבר תנועת השקום והבנין בעצומה, והוא כותב: "ברובע היהודים נבנו מחדש בתים רבים... ואותות חיים החלו להראות מחדש הרבה יותר משיכולים לשער לפי האסון הנורא".

הנושא שנשנה שוב ושוב בסיפורים אודות ה"בת עין", הוא האהבה וההערצה בה התייחסו אליו בני הקהילה בצפת. בולטת במיוחד גם העובדה, כי התחושות הללו נולדו בעקבות התמסרותו המיוחדת של הצדיק - שנפטר ללא בנים אך שיקע את מסירותו ואהבתו בחסידיו ובדברי התורה שכתב. כפי שבסיפור הראשון הציל את חסידו מבית דין של מעלה, כך בשני הציל את תלמידיו מן הרעש ומן הבהלה שאחריו.

מסירות הנפש שלו נמשכה גם לאחר הרעש: הוא התמודד עם פרעות שערכו גויי האזור ביהודים (בתקצ"ח לדוגמה, נשבה הצדיק על ידי פורעים דרוזים שמרדו בשלטון, וניצל בנס), ולא נחסכו ממנו גם מגפות ועוני. בכל המקרים הללו תמך ביהודי הקהילה בגשמיות וברוחניות, שלח בקשות לעזרה ועודד את הניצולים. אפילו פטירתו של אותו צדיק, כרוכה גם היא בסיפור כזה: בשנת תר"א פרצה מגפה בצפת והפילה חללים רבים, ואז הבטיח הצדיק כי הוא יהיה הקרבן האחרון במגפה. ואכן, בי"ב בכסלו תר"א נסתלק הצדיק מחוליו, והמגפה נעצרה.

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדֶּבֶק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מֻמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשֶׁנָּה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחָתָ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפְּסִיכּוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד אֶת גַּם אֶת הַחָתָ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

